

Luxemburg, 13.7.2022
SWD(2022) 523 final

DOCUMENT DE LUCRU AL SERVICIILOR COMISIEI

**Raportul din 2022 privind statul de drept
Capitol consacrat situației statului de drept din România**

care însoțește documentul

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

**Raportul din 2022 privind statul de drept
Situația statului de drept în Uniunea Europeană**

{COM(2022) 500 final} - {SWD(2022) 501 final} - {SWD(2022) 502 final} -
{SWD(2022) 503 final} - {SWD(2022) 504 final} - {SWD(2022) 505 final} -
{SWD(2022) 506 final} - {SWD(2022) 507 final} - {SWD(2022) 508 final} -
{SWD(2022) 509 final} - {SWD(2022) 510 final} - {SWD(2022) 511 final} -
{SWD(2022) 512 final} - {SWD(2022) 513 final} - {SWD(2022) 514 final} -
{SWD(2022) 515 final} - {SWD(2022) 516 final} - {SWD(2022) 517 final} -
{SWD(2022) 518 final} - {SWD(2022) 519 final} - {SWD(2022) 520 final} -
{SWD(2022) 521 final} - {SWD(2022) 522 final} - {SWD(2022) 524 final} -
{SWD(2022) 525 final} - {SWD(2022) 526 final} - {SWD(2022) 527 final}

REZUMAT

De la aderarea României la UE în 2007, Comisia a monitorizat reformele realizate în această țară în domeniul justiției și al luptei anticorupție prin intermediul mecanismului de cooperare și de verificare (MCV), un cadru important de urmărire a progreselor în aceste domenii. MCV va continua în paralel cu mecanismul privind statul de drept, la care România participă la fel ca orice alt stat membru, până când toate obiectivele de referință vor fi îndeplinite în mod satisfăcător.

Sistemul judiciar face obiectul unor reforme structurale menite să abordeze o serie de probleme de lungă durată. Guvernul a adoptat o nouă strategie de dezvoltare a sistemului judiciar pentru perioada 2022-2025 și un plan de acțiune aferent și pune în aplicare proiecte de îmbunătățire a digitalizării sistemului judiciar, astfel cum se prevede în Planul de redresare și reziliență al României. Deși Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție (SIJ) a fost desființată, continuă să existe unele preocupări legate de noul sistem pentru investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor din justiție. Normele privind sancțiunile disciplinare, precum și competențele extinse ale inspectorului-șef al Inspecției Judiciare, care nu poate fi tras la răspundere, continuă să genereze preocupări cu privire la independența sistemului judiciar. Se așteaptă ca aceste preocupări să fie abordate în contextul noilor proiecte legislative în curs de pregătire. Nu s-a înregistrat nicio îmbunătățire semnificativă în ceea ce privește numărul insuficient de magistrați. Eficiența soluționării cauzelor civile și comerciale rămâne stabilă, dar a scăzut considerabil în cazul celor administrative.

A fost adoptată Strategia națională anticorupție 2021-2025, iar punerea sa efectivă în aplicare are nevoie de sprijin politic pentru implementarea unor reforme legislative importante. Eficacitatea investigării și sancționării faptelor de corupție s-a îmbunătățit în continuare, inclusiv prin înregistrarea de progrese în ceea ce privește cazurile nesoluționate de mai mulți ani. Direcția Națională Anticorupție a continuat să își îmbunătățească bilanțul, dar provocările operaționale, inclusiv dificultatea de a recruta procurori, rămân probleme ce trebuie soluționate. În ceea ce privește noul sistem care înlocuiește SIJ, rămâne de văzut impactul acestuia asupra cercetării și urmăririi penale a infracțiunilor de corupție. S-au luat măsuri pentru finalizarea Codului penal revizuit. Cadrul juridic privind integritatea se menține fragmentat și nu există dispoziții uniforme aplicabile funcționarilor publici privind practica „ușilor turnante” sau norme aplicabile deputaților și senatorilor privind activitățile de lobby. Transparența modului în care sunt finanțate partidele politice este limitată. Agenția Națională de Integritate funcționează mai eficient după numirea președintelui și lansarea portalului unde se depun electronic declarațiile obligatorii de avere.

România nu a transpus încă Directiva serviciilor mass-media audiovizuale, fapt ce determină întârzieri în adoptarea modificărilor necesare pentru a îmbunătăți funcționarea și eficacitatea autorității de reglementare în domeniul mass-mediei. Legea privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune face obiectul unor reforme cu obiectivul ca procesul de numire să fie mai puțin politizat și ca managementul să fie mai profesionalizat. Transparența cu privire la identitatea persoanelor care dețin instituțiile mass-media ar putea fi mai mare. Nu există suficientă transparență în ceea ce privește transmiterea de conținut plătit de partidele politice în afara campaniilor electorale, iar accesul jurnaliștilor la informații este în continuare deficitar. Cazurile de amenințări, hărțuire și violență fizică împotriva jurnaliștilor sunt mai îngrijorătoare decât anul trecut.

Continuă să ridice probleme faptul că legislația se modifică frecvent, că se utilizează cu regularitate ordonanțele de urgență și că se organizează doar în mod limitat consultări publice. Se depun eforturi pentru a îmbunătăți utilizarea evaluărilor impactului. Guvernul și-a asumat un angajament clar față de principiul supremației dreptului UE, dar persistă preocupări cu privire la contestarea acestui principiu de către Curtea Constituțională. Starea de alertă legată de pandemia de COVID-19 a fost ridicată, iar măsurile de urgență au făcut obiectul unui control. Institutul pentru Drepturile Omului face demersuri pentru a obține acreditarea ca instituție națională pentru drepturile omului. Deși societatea civilă se confruntă cu provocări generate de impactul restricțiilor legate de COVID-19 și de accesul limitat la finanțare, există planuri de simplificare a procedurilor de înregistrare pentru organizațiile neguvernamentale.

RECOMANDĂRI

României i se reamintesc angajamentele asumate în cadrul planului național de redresare și reziliență cu privire la anumite aspecte legate de sistemul judiciar, cadrul anticorupție și procesul legislativ, precum și recomandările din cadrul mecanismului de cooperare și de verificare și, în plus, i se recomandă:

- să se asigure că revizuirea legilor justiției consolidează garanțiile privind independența sistemului judiciar, inclusiv în ceea ce privește reforma regimului disciplinar pentru magistrați, și să ia măsuri pentru a răspunde aspectelor problematice nesoluționate legate de investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor din justiție, ținând seama de standardele europene și de avizele relevante ale Comisiei de la Veneția;
- să introducă norme privind activitățile de lobby pentru senatori și deputați;
- să abordeze provocările operaționale ale Direcției Naționale Anticorupție, inclusiv în ceea ce privește recrutarea procurorilor, și să monitorizeze îndeaproape impactul noului sistem de investigare și urmărire penală a infracțiunilor de corupție din justiție;
- să consolideze normele și mecanismele de îmbunătățire a independenței serviciilor publice de mass-media în materie de decizii editoriale și de guvernare, ținând seama de standardele europene privind serviciile publice de mass-media;
- să asigure consultări publice eficace înainte de adoptarea proiectelor legislative;
- să își continue eforturile pentru înființarea unei instituții naționale pentru drepturile omului, ținând seama de Principiile de la Paris ale ONU.

Mecanismul de cooperare și de verificare (MCV) a fost instituit la aderarea la Uniunea Europeană în 2007, cu titlu tranzitoriu, pentru a facilita eforturile continue ale României de a-și reforma sistemul judiciar și de a intensifica lupta împotriva corupției¹. În concordanță cu decizia de instituire a mecanismului și astfel cum a subliniat Consiliul, MCV se va încheia atunci când toate obiectivele de referință aplicabile României vor fi îndeplinite în mod satisfăcător. În rapoartele sale din ianuarie 2017, Comisia a adoptat o evaluare cuprinzătoare a progreselor realizate de România în cei 10 ani care au trecut de la instituirea MCV. Comisia a definit, de asemenea, o traiectorie care ar permite încheierea mecanismului, bazată pe 12 recomandări-cheie finale. Pentru ca obiectivele MCV să fie considerate îndeplinite, este suficient să se dea curs acestor recomandări și să nu se inverseze cursul progreselor înregistrate prin acțiuni ulterioare. Raportul din noiembrie 2018 a concluzionat că unele acțiuni au inversat sau au pus sub semnul întrebării ireversibilitatea progreselor și că trebuie făcute opt recomandări suplimentare. De atunci, Comisia a continuat să urmărească progresele înregistrate, inclusiv prin intermediul raportului MCV din 2021, în care a constatat că s-au înregistrat progrese în ceea ce privește toate recomandările rămase în cadrul MCV și că multe dintre ele sunt pe cale să fie îndeplinite dacă se înregistrează în mod constant progrese². Analiza expusă în prezentul raport va sta, de asemenea, la baza activității de urmărire a îndeplinirii obiectivelor de referință și a încheierii MCV.

I. SISTEMUL JUDICIAR

Sistemul judiciar din România cuprinde patru tipuri de instanțe, atât civile, cât și militare: instanțele judecătorești teritoriale de prim grad de jurisdicție (judecătorii), tribunalele obișnuite și tribunalele specializate, curțile de apel³ și Înalta Curte de Casație și Justiție (ICCJ). Înalta Curte de Casație și Justiție judecă, în primă instanță, procesele penale intentate împotriva anumitor categorii de persoane⁴ și căile de atac introduse împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță cu privire la aceleași persoane, precum și căile de atac în anumite procese civile și administrative. Un rol fundamental al ICCJ este acela de a asigura interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către celelalte instanțe. Consiliul Superior al Magistraturii, însărcinat cu garantarea independenței justiției, este împărțit în două secții, Secția pentru judecători și Secția pentru procurori. Fiecare secție are competență exclusivă în ceea ce privește recrutarea și cariera judecătorilor, respectiv a procurorilor, și intervine ca instanță disciplinară. Ministerul Public este condus de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Ministerul Public cuprinde structuri specializate cu competențe și o structură organizatorică specifice, respectiv Direcția Națională Anticorupție (DNA) și Direcția de Combatere a Infrafracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT), conduse de procurori-șefi⁵. Pe lângă acestea există și parchete militare. Procurorul general și procurorii-șefi ai structurilor specializate DNA și DIICOT sunt numiți de

¹ În urma concluziilor Consiliului de Miniștri din 17 octombrie 2006 (13339/06), mecanismul a fost instituit prin Decizia Comisiei din 13 decembrie 2006 [C(2006)928].

² Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare, COM(2021) 370 final, p. 24.

³ Curțile de apel judecă atât cauze care le sunt sesizate în primă instanță (cauze mai complexe), cât și în apel, în cazul în care se exercită căi de atac împotriva hotărârilor pronunțate de instanțele inferioare.

⁴ Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă în primă instanță cauzele legate de infracțiuni săvârșite de senatori, deputați și de membrii români ai Parlamentului European, de membri ai Guvernului, de judecători ai Curții Constituționale, de membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, de judecători ai Înaltei Curți de Casație și Justiție și de procurori de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

⁵ Parchetele de pe lângă curțile de apel sunt conduse de procurori generali, iar cele de pe lângă tribunale și judecătorii sunt conduse de prim-procurori.

președintele României, la propunerea ministrului justiției și după obținerea unui aviz fără caracter obligatoriu din partea Consiliului Superior al Magistraturii. România participă la Parchetul European (EPPO). Uniunea Națională a Barourilor din România este o persoană juridică de interes public care este formată din toate cele 41 de barouri din România.

Independența

Nivelul independenței percepute a sistemului judiciar în România continuă să fie mediu atât în rândul publicului larg, cât și în rândul întreprinderilor. În ansamblu, 48 % din populație și 49 % dintre întreprinderi percep nivelul de independență al instanțelor și al judecătorilor ca fiind „destul de bun sau foarte bun” în 2022⁶. Potrivit datelor din Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția, nu se poate identifica nicio tendință clară a evoluției nivelului perceput de independență începând din 2016. Procentul publicului larg care percepe sistemul judiciar ca fiind independent a scăzut în comparație cu 2021 (51 %) și cu 2016 (51 %). Independența sistemului judiciar percepută de întreprinderi a crescut în comparație cu 2021 (45 %), dar este mai scăzută decât în 2016 (63 %).

Este în curs de pregătire o nouă versiune a proiectelor de legi în domeniul justiției. În Planul său de redresare și reziliență, România s-a angajat să modifice legile din domeniul justiției⁷ până la 30 iunie 2023, ca parte a reformei menite să asigure independența sistemului judiciar și să-i sporească calitatea și eficiența⁸. Proiectele de lege au fost supuse consultării publice mai întâi în 2020 și din nou în 2021⁹, iar unele dintre propunerile primite în acest context au fost incluse în noile proiecte de lege. Ministerul Justiției a publicat proiectele modificate pe site-ul ministerului la 22 iunie 2022. Acestea sunt menite să abordeze preocupări mai vechi legate de independența, calitatea și eficiența sistemului judiciar, în special prin modificarea dispozițiilor referitoare la răspunderea civilă și disciplinară a magistraților, a concursurilor de admitere în magistratură și a normelor privind statutul, numirea și revocarea procurorilor specializați și de rang înalt. Având în vedere că aceasta este prima reformă aprofundată a legilor care reglementează sistemul judiciar începând din 2004, se așteaptă un proces de revizuire cuprinzător și transparent. Noile proiecte de lege urmează să fie trimise Parlamentului.

⁶ Figurile 50 și 52, Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția. Percepția cu privire la independența sistemului judiciar corespunde următoarelor categorii: independență foarte scăzută (sub 30 % din respondenți consideră că nivelul de independență a sistemului judiciar este destul de bun și foarte bun); independență scăzută (între 30 % și 39 %), independență medie (între 40 % și 59 %), independență ridicată (între 60 % și 75 %) și independență foarte ridicată (peste 75 %).

⁷ Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară și Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Aceste legi, care definesc statutul magistraților și vizează organizarea sistemului judiciar și a Consiliului Superior al Magistraturii, sunt esențiale pentru independența magistraților și buna funcționare a sistemului judiciar. A se vedea Raportul din 2020 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 3, și Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 3-4.

⁸ La propunerea Comisiei, Consiliul a adoptat Decizia de punere în aplicare 12319/21 din 26 octombrie 2021 de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României. Jalonul 423 din acest plan, care trebuie atins până la 30 iunie 2023, se referă la „[i]ntrarea în vigoare a «legilor justiției» (legi privind statutul magistraților, organizarea judiciară, Consiliul Superior al Magistraturii)”.

⁹ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 4.

Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție (SIIJ) a fost desființată, însă continuă să existe unele preocupări legate de investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor din justiție. La 11 martie 2022¹⁰, SIIJ¹¹ a fost desființată, iar competența de investigare a infracțiunilor săvârșite de magistrați a fost transferată „procurorilor desemnați” din cadrul parchetelor de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (ICCJ)¹² și curților de apel¹³. Se menține astfel competența *ratione personae* din sistemul anterior¹⁴. Deși noul sistem reprezintă o îmbunătățire în ceea ce privește numărul procurorilor alocați noii structuri și distribuția lor teritorială¹⁵, există în continuare preocupări cu privire la faptul că ar putea fi subminată independența sistemului judiciar¹⁶ și trebuie instituite garanții adecvate, având în vedere jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE)¹⁷. Un astfel de sistem trebuie să se justifice prin cerințe obiective și verificabile referitoare la buna administrare a justiției¹⁸. În plus, procesul de numire a „procurorilor desemnați” nu presupune un concurs bazat pe criterii de merit și nu implică Secția pentru procurori a Consiliului Superior al Magistraturii (CSM)¹⁹. Acest lucru contravine recomandărilor Comisiei de la Veneția²⁰. În

¹⁰ Legea nr. 49 din 11 martie 2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 244 din 11 martie 2022.

¹¹ A se vedea Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 4 și 5.

¹² Pentru infracțiuni săvârșite de membrii CSM, judecătorii și procurorii de pe lângă Înalta Curte de Casație, judecătorii și procurorii de pe lângă curțile de apel și curtea militară de apel, precum și judecătorii Curții Constituționale.

¹³ Pentru infracțiuni săvârșite de judecătorii și procurorii de pe lângă judecătorii, tribunale și tribunale militare.

¹⁴ A se vedea Comisia de la Veneția în avizul său [CDL-AD(2022)003], „[o]rice tratament special pentru magistrați ar trebui să se limiteze strict la imunitatea funcțională pentru actele îndeplinite cu bună-credință în exercitarea atribuțiilor sau în exercitarea funcțiilor lor și nu ar trebui să se extindă la comiterea de infracțiuni”.

¹⁵ În conformitate cu articolul 10 din Legea de desființare a SIIJ, pentru a asigura funcționarea noii structuri, procurorul general poate desemna maxim 14 procurori din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și maxim trei procurori din cadrul fiecărui parchet de pe lângă curțile de apel. Procurorii sunt desemnați pentru o perioadă de patru ani, la recomandarea plenului CSM. Aceștia revin la postul lor inițial la sfârșitul mandatului respectiv sau la decizia procurorului general de a pune capăt desemnării.

¹⁶ Comunicatul Asociației Forumului Judecătorilor din România, al Mișcării pentru Apărarea Statutului Procurorilor și al Asociației „Inițiativa pentru justiție” din 24 ianuarie 2022.

¹⁷ Noua structură ar trebui „să fie însoțită de garanții specifice care să permită, pe de o parte, să se înlăture orice risc ca această secție să fie folosită ca instrument de control politic al activității respectivelor judecători și procurori susceptibil să aducă atingere independenței acestora și, pe de altă parte, să se asigure că respectiva competență poate fi exercitată în privința acestora din urmă cu respectarea deplină a cerințelor care decurg din articolele 47 și 48 din cartă” (Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația Judecătorilor din România și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, punctul 223).

¹⁸ Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, punctul 223.

¹⁹ La 3 mai 2022, plenul CSM a organizat o reuniune pentru numirea a maximum 59 de procurori desemnați. Din 56 de candidați, au fost numiți 35 (inclusiv toți procurorii care lucrau anterior la SIIJ). Deși pentru restul de 21 de candidați decizia a fost amânată fără alte explicații, CSM a anunțat, la 23 mai 2022, lansarea unei noi proceduri de selecție, pentru maxim opt procurori, fără a motiva decizia de a reduce numărul de posturi anunțate inițial și alocarea acestora exclusiv la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (informații primite de la membrii CSM în contextul vizitei în România).

²⁰ Propunerea de desemnare este prezentată procurorului de către plen în locul secției pentru procurori a CSM, care este autoritatea competentă pentru formularea de recomandări și decizii privind cariera procurorilor. Întrucât legea nu prevede un concurs bazat pe criterii de merit, rămâne neclar modul în care plenul CSM trebuie să evalueze și să selecteze candidații care urmează să fie propuși procurorului general în vederea

plus, în ceea ce privește plângerile vexatorii, care ar putea fi utilizate ca mijloc de presiune împotriva magistraților, noul sistem nu prevede nicio garanție specifică pentru a se asigura că magistrații nu vor fi supuși urmării penale nejustificate. În cele din urmă, noua structură ar trebui să gestioneze rapid numărul semnificativ de cauze cu care SIIJ a fost sesizată până să fie desființată²¹ și care au rămas nesoluționate, în special cele care decurg din plângeri vexatorii, pentru a elimina presiunea asupra magistraților implicați generată de aceste proceduri îndelungate²². În ceea ce privește acest proces, în cadrul actualului guvern, Ministerul Justiției a publicat un nou proiect de lege²³ la 21 ianuarie 2022 și, după o consultare publică a cărei perioadă a fost scurtată la zece zile și un aviz favorabil din partea CSM, Parlamentul a adoptat legea la 28 februarie 2022²⁴. Comisia de la Veneția, care a fost consultată cu privire la noul proiect de lege, și-a exprimat în avizul său regretul cu privire la adoptarea în grabă a acestei legi²⁵, ceea ce a oferit părților interesate relevante posibilități reduse de a evalua dispozițiile și de a face schimb constructiv cu autoritățile române cu privire la conținutul acestora.

Dispozițiile legale privind sancțiunile disciplinare și aplicarea acestora continuă să ridice semne de întrebare cu privire la independența sistemului judiciar²⁶. Din 2021 și până în martie 2022, Înalta Curte de Casație și Justiție a soluționat, în ultimă instanță, 22 de cauze privind răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor, confirmând sancțiunile disciplinare decise de CSM în 10 dintre aceste cazuri²⁷. În mai multe cazuri, judecătorii care au exprimat opinii critice privind reformele justiției din perioada 2017-2019 au fost sancționați, în urma unor acțiuni disciplinare inițiate de Inspekția Judiciară. Într-un caz, cinci judecători au primit diferite sancțiuni disciplinare în urma sesizării Inspekției Judiciare, pentru infracțiunea de „nerespectare în mod nejustificat a altor obligații cu caracter administrativ prevăzute de lege sau regulamente”²⁸. Într-un alt caz, CSM a impus sancțiunea

desemnării. Comisia de la Veneția recomandă ca secția de procurori a CSM să fie implicată într-o mai mare măsură în selecția inițială a procurorilor [Avizul CDL-AD(2022)003 al Comisiei de la Veneția, punctul 28].

²¹ În decembrie 2021, existau peste 7 000 de cauze pendente la SIIJ. Informații primite de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție în contextul vizitei în România.

²² A se vedea, de asemenea, secțiunea 2 – Cadrul anticorupție.

²³ Un prim proiect de lege privind desființarea SIIJ, prezentat în Parlament de guvernul anterior la 18 februarie 2021 și adoptat de Camera Deputaților, cu amendamente, la 24 martie 2021, nu a fost adoptat în Senat, în pofida avizului favorabil al Comisiei de la Veneția privind principiul restabilirii competenței DNA și DIICOT [avizul Comisiei de la Veneția (CDL-AD(2021)019)]; a se vedea, de asemenea, Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 4-5.

²⁴ Legea a fost contestată la Curtea Constituțională, care a declarat-o constituțională prin Decizia nr. 88 din 9 martie 2022.

²⁵ Comisia de la Veneția, Avizul referitor la proiectul de lege privind desființarea Secției de investigare a infracțiunilor comise în cadrul sistemului judiciar [CDL-AD(2022)003], punctele 15 și 36.

²⁶ În ceea ce privește abaterea disciplinară pentru nerespectarea deciziilor Curții Constituționale [articolul 99 litera ș) din Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor], a se vedea secțiunea 4.

²⁷ De asemenea, Înalta Curte a redus sancțiunea aplicată în trei cazuri. Informații primite de la Înalta Curte de Casație și Justiție în contextul vizitei în România.

²⁸ Hotărârea din 14 decembrie 2021 a vizat cinci judecători ai Curții de Apel Constanța, dintre care unii pronunțaseră condamnări în cazuri de corupție la nivel înalt (Comunicatul Asociației Forumului Judecătorilor din România, al Mișcării pentru Apărarea Statutului Procurorilor și al Asociației „Inițiativa pentru justiție” din 24 ianuarie 2022). Motivul concret invocat a fost contestarea de către cei cinci magistrați a unor hotărâri ale Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța privind formarea completurilor de judecată. La adoptarea hotărârii de sancționare, cu majoritate de voturi, au existat și opinii separate ale membrilor secției pentru judecători a CSM care solicitau respingerea acțiunii disciplinare și admiterea excepției nulității absolute a acesteia din cauza deficiențelor în procedura urmată de Inspekția Judiciară și prin prisma efectelor hotărârii Curții de Justiție din 18 mai 2021 Asociația Forumul Judecătorilor din

disciplinară a excluderii din magistratură a unui judecător pentru „manifestări ce aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției”²⁹, întrucât a postat materiale video referitoare la viața sa privată pe platformele de comunicare socială. Același judecător a fost exclus pentru a doua oară din magistratură, pe motiv că s-a angajat în activități politice³⁰. Astfel cum a subliniat CJUE, pentru a păstra independența instanțelor este necesar să se evite ca regimul disciplinar să poată fi deturnat de la scopurile sale legitime și utilizat pentru controlul politic al deciziilor judiciare sau pentru a exercita presiuni asupra judecătorilor³¹. În ceea ce privește predictibilitatea jurisprudenței în materie de abateri disciplinare, CSM a făcut un pas în direcția creșterii transparenței sale prin publicarea pe un portal accesibil numai magistraților, într-un format anonimizat, a deciziilor disciplinare care au rămas definitive și a încălcărilor codului deontologic³².

Competențele extinse ale inspectorului-șef al Inspecției Judiciare, care nu poate fi tras la răspundere, rămân motive de îngrijorare. Se așteaptă ca acestea să fie abordate în contextul noilor legi din domeniul justiției. Inspecția Judiciară efectuează cercetări preliminare în cadrul procedurii disciplinare și decide dacă există motive pentru sesizarea secției competente a CSM în vederea începerii cercetării disciplinare³³. Astfel cum se menționează în Raportul din 2021 privind statul de drept³⁴, în urma numirii interimare a inspectorului-șef al Inspecției Judiciare³⁵, CJUE a stabilit criteriile de evaluare a legalității unei

România și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393.

²⁹ În temeiul articolului 99 litera a) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, prin hotărârea din 14 decembrie 2021. Deși sancțiunea a intrat în vigoare din momentul comunicării deciziei disciplinare, motivele nu i-au fost comunicate magistratului în termenul legal, ci după câteva luni. O astfel de întârziere ridică semne de întrebare cu privire la respectarea dreptului la o cale de atac eficientă, în special având în vedere articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului (Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 28 octombrie 2020, Camelia Bogdan/România, 36889/18, privind dreptul la o cale de atac eficientă împotriva sancțiunilor disciplinare). Acest caz evidențiază, de asemenea, vulnerabilitățile cadrului juridic, întrucât definiția infracțiunii „manifestări care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției” poate fi interpretată în sens larg.

³⁰ Prin decizia din 25 mai 2022, Secția pentru judecători a CSM a decis excluderea judecătorului în cauză pentru infracțiunea disciplinară prevăzută la articolul 99 litera b) din Legea nr. 303/2004, care interzice aderarea la partide sau organizații politice, pe motiv că a participat la activitatea politică a unui ONG din care făcea parte.

³¹ Hotărârea Curții de Justiție din 15 iulie 2021, *Comisia/Polonia (Regimul disciplinar aplicabil judecătorilor)*, C-791/19, ECLI:EU:C:2021:596, punctul 138 și Hotărârea Curții de Justiție din 21 decembrie 2021, *Euro Box Promotion e.a.*, în cauzele conexe C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, ECLI:EU:C:2021:1034, punctul 239.

³² Portalul eMAP este accesibil la următoarea adresă: <https://emap.csm1909.ro/>. Contribuția României la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 9.

³³ Astfel cum a statuat Curtea de Justiție, întrucât perspectiva inițierii unei anchete disciplinare este în sine susceptibilă să exercite o presiune asupra celor care au sarcina de a judeca, este esențial ca organul care este competent să efectueze cercetările și să exercite acțiunea disciplinară să acționeze în cadrul exercitării misiunilor sale în mod obiectiv și imparțial și în acest scop să fie la adăpost de orice influență exterioară. A se vedea Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții*, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, EU:C:2021:393, punctul 199.

³⁴ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 6 și 7.

³⁵ Prin Ordonanța de urgență nr. 77/2018 din 5 septembrie 2018, guvernul a permis prelungirea cu titlu provizoriu a mandatului inspectorului-șef în exercițiu de la 1 septembrie 2018 până la 14 mai 2019, în condițiile în care competența de a numi supleanți interimari îi revine în mod normal CSM.

astfel de numiri interimare³⁶. Instanțele inferioare au ținut seama de această hotărâre în mod diferit³⁷. Pentru a remedia această jurisprudență divergentă, Înalta Curte de Casație și Justiție a fost sesizată și a confirmat legalitatea numirii interimare³⁸. Aspecte precum concentrarea puterii în mâinile inspectorului-șef și ale adjunctului acestuia și limitele supravegherii pe care o poate efectua CSM³⁹ rămân problematice pentru independența justiției⁴⁰. La 7 septembrie 2021, o comisie înființată de CSM a respins cererea Secției pentru procurori de a sesiza plenul CSM în vederea luării unei decizii cu privire la revocarea inspectorului-șef⁴¹. Se semnalează că magistrații care își exprimă public opinii cu privire la aspecte legate de statul de drept sunt adesea vizati de anchete disciplinare inițiate de Inspekția Judiciară⁴², fie din oficiu, fie la cererea CSM⁴³. Inspekția Judiciară poate, de asemenea, să efectueze controale tematice în toate parchetele și să solicite informații detaliate în acest scop⁴⁴. CJUE a fost sesizată cu o cerere de decizie preliminară care să clarifice dacă competențele extinse cu care

³⁶ Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, punctul 207.

³⁷ În cadrul soluționării acțiunilor introduse împotriva procedurilor disciplinare sau a sancțiunilor, unele instanțe inferioare au validat actele îndeplinite de Inspekția Judiciară, în timp ce altele le-au anulat pe motiv că au fost dispuse de o autoritate numită în mod ilegal. În special, unele instanțe au considerat că, întrucât Ordinul nr. 134/2018 al inspectorului-șef privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Inspekției Judiciare a fost semnat pe durata mandatului interimar al inspectorului-șef, toate actele îndeplinite pe baza acestuia sunt lovite de nulitate absolută.

³⁸ Decizia Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curți de Casație și Justiție (ICCJ) din 14 februarie 2022 în cauza 2990/1/2021. Având în vedere hotărârea CJUE, ICCJ a considerat că dispozițiile Ordonanței de urgență nr. 77/2018 nu sunt de natură să confere guvernului o competență directă de numire a șefilor Inspekției Judiciare și să dea naștere unor îndoieli legitime cu privire la utilizarea prerogativelor și a funcțiilor Inspekției Judiciare ca instrument de presiune asupra activității judecătorilor și a procurorilor sau de control politic al acestei activități. Deciziile Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept sunt obligatorii pentru toate instanțele de la publicarea lor în Monitorul Oficial.

³⁹ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 6-7.

⁴⁰ În cel mai recent raport privind progresele înregistrate de România în cadrul MCV [COM(2021) 370 final] se constată că există în continuare preocupări în legătură cu cazuri de cercetări disciplinare și sancțiuni severe aplicate magistraților care critică eficiența și independența sistemului judiciar. Recent, astfel de preocupări a ridicat procedura disciplinară inițiată de Inspekția Judiciară împotriva unui judecător de la Curtea de Apel Pitești, întrucât, în esență, acesta a decis să nu aplice legislația de instituire a SIIJ în lumina hotărârii Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația Forumul Judecătorilor din România și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393. CSM a respins în cele din urmă acțiunea disciplinară printr-o decizie pronunțată la 14 aprilie 2022.

⁴¹ Prin Decizia nr. 230 din 23 martie 2021, prin care se solicită sesizarea plenului CSM cu privire la acest aspect, Secția pentru procurori a constatat „calitatea foarte scăzută a activității Inspekției Judiciare în domeniul răspunderii disciplinare”, inclusiv încălcarea, atât de către inspectorii responsabili de cauze, cât și de către conducerea instituției, a dispozițiilor legale aplicabile cercetărilor disciplinare (Consiliul Superior al Magistraturii, Secția pentru procurori, Decizia nr. 230 din 23 martie 2021).

⁴² Informații primite de la Avocatul Poporului în contextul vizitei în România.

⁴³ La 20 octombrie 2021, la sesizarea președintelui CSM, Inspekția Judiciară a lansat o cercetare disciplinară împotriva celor trei procurori care conduc Asociația „Inițiativa pentru justiție”, pentru o declarație publică prin care se solicita desființarea SIIJ și restabilirea competenței parchetelor specializate. La 28 aprilie 2022, Inspekția Judiciară a decis să lanseze o acțiune disciplinară împotriva unuia dintre acești trei procurori pentru săvârșirea infracțiunii de „manifestări care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției”, prevăzută la articolul 99 litera a) din Legea nr. 303/2004. În mai 2022, erau încă în curs de desfășurare 11 acțiuni disciplinare împotriva aceluiași procuror. Informații primite de la Avocatul Poporului în contextul vizitei în România.

⁴⁴ A făcut acest lucru în august 2021, când a solicitat date detaliate de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, aferente ultimilor cinci ani, cu termene care se suprapuneau cu vacanța judiciară, afectând astfel activitatea zilnică a serviciilor deja afectate de lipsa de resurse umane. A se vedea anexa 4 la contribuția autorităților române la Raportul din 2022 privind statul de drept.

este investit inspectorul-șef sunt în concordanță cu principiul independenței judecătorilor⁴⁵. Se preconizează că proiectele de legi din domeniul justiției vor modifica dispozițiile legii privind CSM, în special prin prevederea ca inspectorul-șef adjunct să fie numit de plenul CSM, și nu de inspectorul-șef.

Noua Strategie de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025 și planul de acțiune aferent stabilesc obiective clare și un mecanism de monitorizare. La inițiativa Ministerului Justiției, guvernul a aprobat strategia și planul său de acțiune la 30 martie 2022⁴⁶. Adoptarea și intrarea în vigoare a noii strategii reprezintă un jalon important în cadrul planului de redresare și reziliență al României⁴⁷. Strategia identifică, ca domenii de acțiune, independența, calitatea și eficiența justiției, pe de o parte, și accesul la justiție, pe de altă parte. Strategia prevede reforma legilor justiției, eliminarea inechităților în domeniul salarizării magistraților și acordării pensiilor de serviciu, modernizarea statutului personalului de specialitate judiciară și a altor categorii de personal. Guvernul se așteaptă ca punerea în aplicare a strategiei să ducă la o îmbunătățire a percepției asupra independenței justiției⁴⁸.

Calitatea

Nu s-a înregistrat nicio îmbunătățire semnificativă în ceea ce privește lipsa de magistrați. Au fost luate unele măsuri pentru a îmbunătăți situația resurselor umane din sistemul judiciar. Astfel cum se menționează în Raportul din 2021 privind statul de drept⁴⁹, o lege adoptată în iunie 2021 a permis organizarea de concursuri de admitere la Institutul Național al Magistraturii (INM). La 16 iulie 2021, plenul CSM a aprobat Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului de admitere în magistratură⁵⁰. În plus, în decembrie 2021, CSM a numit 139 de absolvenți ai INM în calitate de judecători stagiași și 70 de absolvenți în funcția de procurori stagiași. Cu toate acestea, din cauză că timp de doi ani nu s-au organizat concursuri pentru admiterea în magistratură și că numărul de pensionări

⁴⁵ În cauza C-817/21, R.I./Inspekția Judiciară, N.L., depusă la 21 decembrie 2021, Curtea de Apel București solicită să se stabilească dacă articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf din Tratatul privind Uniunea Europeană, precum și Decizia 2006/928 de stabilire a MCV și garanțiile de independență și de imparțialitate impuse în temeiul dreptului UE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care permite inspectorului-șef al Inspekției Judiciare să emită acte administrative cu caracter normativ și/sau individual prin care să decidă în mod autonom organizarea cadrului instituțional al Inspekției Judiciare pentru selecția inspectorilor judiciari și evaluarea activității acestora, efectuarea lucrărilor de inspecție, respectiv să decidă desemnarea inspectorului-șef adjunct, în cazul în care, potrivit legii organice, aceste persoane sunt singurele care pot efectua, confirma sau infirma acte de cercetare disciplinară împotriva inspectorului-șef.

⁴⁶ Atât strategia, cât și planul de acțiune aferent sunt anexate la Hotărârea Guvernului nr. 436 din 30 martie 2022 privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025 și a planului de acțiune aferent.

⁴⁷ Jalonul 421, „Intrarea în vigoare a legii de aprobare a strategiei de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025” (care trebuia atins până la 31 martie 2022). Progresele înregistrate în punerea în aplicare a strategiei vor fi monitorizate și evaluate cu ajutorul unui set de indicatori bazați pe surse precum Tabloul de bord privind justiția în UE și Raportul privind statul de drept, cu respectarea termenelor stabilite în planul de acțiune.

⁴⁸ Pentru a se situa între 55-60 % până în 2025, conform indicatorului de performanță stabilit în planul de acțiune.

⁴⁹ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 8.

⁵⁰ Contribuția Asociației Europene a Judecătorilor la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 1. Concursul, care a avut loc în perioada iulie 2021-aprilie 2022, a vizat 300 de posturi de auditori de justiție (175 pentru posturile de judecător și 125 pentru posturile de procuror), din care 281 au fost ocupate.

depășește în continuare numărul magistraților nou recrutați⁵¹, lipsa personalului judiciar continuă să reprezinte un risc pentru calitatea și eficiența justiției. La 31 decembrie 2021, 669 din cele 5 072 de posturi de judecători erau vacante, în timp ce rata globală de ocupare în rândul procurorilor a rămas scăzută, situându-se la 79,51 %⁵². Noua strategie de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025 prevede o serie de măsuri pentru a remedia această problemă, inclusiv modernizarea statutului personalului de specialitate judiciară și a altor categorii de personal din instanțe și parchete pentru a le permite judecătorilor și procurorilor să se concentreze asupra activității judiciare⁵³. Strategia stabilește, de asemenea, obiectivul cantitativ de a asigura un grad de ocupare a posturilor de judecători de 95 % și de 80-85 % în cazul posturilor de procuror până în 2025.

Sunt în curs de punere în aplicare mai multe proiecte cu scopul de a îmbunătăți digitalizarea sistemului de justiție, în special cu un nou sistem electronic de management al cauzelor. În centrul transformării digitale a sistemului de justiție se află implementarea ECRIS V, un nou sistem de management al cauzelor, cu o arhitectură centralizată, care va facilita interacțiunea digitală dintre justițiabili și entitățile judiciare, precum și dintre instituțiile judiciare și alte instituții relevante. Se preconizează că acest instrument va oferi funcționalități esențiale care să sprijine prelucrarea digitală a cauzelor în instanțe și parchete, colectarea de date statistice și generarea anumitor rapoarte statistice predefinite, precum și transferul electronic de date între diferite entități, inclusiv instanțe și parchete. Investițiile din cadrul planului de redresare și reziliență al României vizează să asigure operaționalizarea deplină a ECRIS V⁵⁴, precum și punerea în aplicare a obiectivelor legate de digitalizare stabilite în strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025, al cărei al doilea obiectiv strategic este de a spori calitatea și eficiența justiției prin transformarea digitală a sistemului judiciar⁵⁵.

Au devenit operaționale noi portaluri online pentru depunerea documentelor judiciare la Înalta Curte de Casație și Justiție și pentru publicarea jurisprudenței. Începând cu

⁵¹ În 2021, au ieșit la pensie din magistratură 256 de judecători și 141 de procurori (Contribuția Consiliului Superior al Magistraturii la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 4).

⁵² Situația este deosebit de critică la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție (DNA) și Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT), unde rata de ocupare este de 76,72 % și, respectiv, 77,97 %. Prin Hotărârea Guvernului nr. 744/2021 din 8 iulie 2021, schema de personal din cadrul DIICOT a fost completată cu 96 de posturi (11 posturi de procuror, 45 de posturi de specialist și 40 de posturi de personal auxiliar de specialitate). Contribuția României la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 11.

⁵³ Astfel cum se menționează în strategia de dezvoltare a sistemului judiciar, un nivel corespunzător de personal se reflectă direct în calitatea și eficiența justiției.

⁵⁴ În conformitate cu jalonul 164 din planul său de redresare și reziliență, România s-a angajat să operaționalizeze pe deplin ECRIS V până la 31 decembrie 2025. Planul de redresare și reziliență al României cuprinde investiții menite să asigure, printre altele, tranziția tehnică de la serverele locale la cele centrale partajate, modernizarea și finalizarea infrastructurii tehnice pentru munca la distanță și digitalizarea documentelor, îmbunătățirea capacităților în materie de securitate cibernetică și punerea în aplicare a unui nou sistem securizat de videoconferințe.

⁵⁵ Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025, p. 9-11 și planul de acțiune aferent. Strategia prevede actualizarea cadrului juridic pentru generalizarea utilizării dosarelor digitale și a semnăturilor și sigiliilor electronice de către personalul judiciar până în decembrie 2023, punerea în aplicare a politicilor de dezvoltare a guvernantei informatice, modernizarea infrastructurii informatice a instituțiilor judiciare la nivel local până în 2024, înființarea și operaționalizarea unui centru de date integrat pentru sistemul judiciar până în 2026, precum și elaborarea unei strategii la nivelul întregului sector judiciar pentru digitalizarea arhivei fizice până în 2024.

19 noiembrie 2021, un portal online care permite depunerea cererilor și a altor documente⁵⁶ este disponibil pentru toate secțiile și completurile de cinci judecătorești ale Înaltei Curți de Casație și Justiție. Utilizatorii portalului pot opta pentru comunicarea electronică a actelor de la dosar, inclusiv a citațiilor, a actelor depuse de părți și a hotărârilor judecătorești în întregime. În ceea ce privește accesibilitatea online a hotărârilor judecătorești, portalul *ReJust*⁵⁷ – dezvoltat și gestionat de CSM – a fost pus la dispoziție cu intenția de a înlocui portalul ROLII⁵⁸. Portalul *ReJust* include atât hotărârile judecătorești prin care s-au soluționat litigiile, cât și încheierile de ședință pronunțate de instanțe în cursul judecății de fond și a căilor de atac, precum și alte decizii ale instanțelor, în format anonimizat⁵⁹. Deși noul portal a fost creat pentru a spori stabilitatea managerială prin încredințarea deplină a funcționării sale CSM și pentru a asigura respectarea deplină a normelor de protecție a datelor⁶⁰, ar trebui remediate unele deficiențe pentru ca acesta să își îndeplinească funcția în mod adecvat⁶¹.

Competența teritorială a judecătorilor a fost redefinită pentru a se reduce volumul de muncă al acestora. În urma unei analize a numărului de cauze de la judecătorii, CSM a redefinit competența teritorială a acestora⁶² pentru a echilibra volumul lor de muncă și pentru a conferi prevalență principiului aducerii justiției mai aproape de cetățeni. CSM va analiza impactul acestei măsuri până la sfârșitul anului 2022 pentru a evalua necesitatea de a reajusta și mai mult competența teritorială între județe⁶³.

Eficiență

Eficiența generală a soluționării cauzelor civile și comerciale rămâne stabilă, dar a scăzut considerabil în cazul celor administrative. În 2020, durata procedurilor civile și comerciale în primă instanță a crescut ușor în comparație cu 2019⁶⁴, la fel ca perioada estimată necesară pentru soluționarea litigiilor civile și comerciale la toate instanțele⁶⁵, în timp ce rata de soluționare a cauzelor civile, comerciale și administrative în primă instanță a

⁵⁶ Serviciul este disponibil gratuit, prin completarea unui formular online pe portalul „ICCJ Digital”: <https://www.iccj.ro/acasa/dosar-electronic/>. La aceeași dată a fost pus la dispoziție un formular online pentru depunerea la Înalta Curte a cererilor privind informațiile de interes public, a reclamațiilor și a petițiilor: <https://www.iccj.ro/compartimentele/biroul-de-informare-si-relatii-publice/formular-de-depunere-a-documentelor-in-format-electronic/>.

⁵⁷ Portalul este disponibil la adresa <https://rejust.ro>.

⁵⁸ Portalul ROLII, care a fost gestionat de o fundație în colaborare cu mai multe organizații profesionale în numele CSM, este disponibil la adresa <http://www.rolii.ro/>. Pentru informații în legătură cu acest portal, a se vedea documentul de lucru al serviciilor Comisiei [SWD(2017) 25 final], Raport tehnic care însoțește raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare [COM(2017) 44 final], p. 19.

⁵⁹ Acesta le permite utilizatorilor să cunoască soluția dată în hotărârile definitive și modul în care au fost soluționate diferitele etape procedurale pe parcursul procesului, cum ar fi anumite excepții invocate. Contribuții suplimentare din partea CSM la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 10.

⁶⁰ Informații primite de la CSM în contextul vizitei în România.

⁶¹ În special, în prezent nu este posibil să se efectueze căutări după cuvinte-cheie sau după numărul cazului, ceea ce limitează utilizarea în practică a acestei aplicații. În plus, nivelul de anonimizare a hotărârilor puse la dispoziție este în prezent excesiv, deoarece vizează în special numele părților și ale membrilor instanței și numărul ECLI, ceea ce face imposibilă integrarea jurisprudenței în portalul motorului de căutare ECLI. Au fost raportate, de asemenea, mai multe probleme tehnice, cum ar fi întârzieri și perioade de nefuncționare.

⁶² Hotărârea Plenului CSM nr. 102/2021 din 10 iunie 2021 privind stabilirea localităților care fac parte din circumscripțiile judecătorilor din fiecare județ, modificată și completată ulterior prin Decizia CSM nr. 148/2021 din 21 octombrie 2021.

⁶³ Informații primite de la CSM în contextul vizitei în România.

⁶⁴ Figura 7, Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția.

⁶⁵ Figura 8, Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția.

scăzut într-o mică măsură, fiind în prezent de 97 %⁶⁶. În ceea ce privește eficiența cauzelor administrative, toți indicatorii s-au înrăutățit semnificativ din 2019 în 2020, deoarece durata lichidării stocului de cauze pendinte în primă instanță a crescut de la 138 de zile la 609 zile⁶⁷, în timp ce rata de soluționare a cauzelor a scăzut de la 100,3 % la 48,4 %⁶⁸, iar numărul de cauze pendinte s-a dublat, de la 0,2 la 0,4 la 100 de locuitori⁶⁹.

Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție se confruntă cu dificultăți legate de volumul de muncă. Volumul actual de cauze al acestei secții, la care se adaugă întârzierile acumulate deja, este de natură să compromită respectarea cerinței privind durata rezonabilă a procedurilor⁷⁰. Pentru a depăși această provocare, la propunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție (ICCJ), Ministerul Justiției a redus competența Secției de contencios administrativ și fiscal⁷¹. Cu toate acestea, întrucât volumul de muncă al secției și, în general, al ICCJ rămâne ridicat, în Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025⁷² se prevede reorganizarea competenței acesteia și adaptarea schemei sale de personal⁷³.

România face în continuare obiectul unei supravegheri sporite din partea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru durata excesivă a procedurilor civile și penale și pentru lipsa unor căi de atac eficiente în acest sens⁷⁴. Deși în 2016 Comitetul de Miniștri a salutat măsurile generale de amploare adoptate pentru soluționarea problemei duratei excesive a procedurilor civile și penale, autoritățile române au fost invitate să continue să monitorizeze îndeaproape impactul acestor măsuri și să furnizeze date statistice complete care să permită Comitetului de Miniștri să evalueze situația sub toate aspectele⁷⁵. Nu a fost încă evaluat impactul acestor măsuri asupra aspectelor reflectate în cauza principală Vlad/România⁷⁶.

II. CADRUL ANTICORUPȚIE

Strategia națională anticorupție 2021-2025 a fost adoptată în 2021, iar coordonarea punerii sale în aplicare este asigurată de Ministerul Justiției. Direcția Națională Anticorupție (DNA),

⁶⁶ Figura 11, Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția.

⁶⁷ Figura 9, Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția.

⁶⁸ Figura 13, Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția.

⁶⁹ Figura 16, Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția.

⁷⁰ În 2021, pe rolul acestei secții erau pendinte 12 108 cauze. Deși numărul de cauze soluționate (6 355) a depășit numărul de cauze nou introduse (4 772), numărul de cauze nesoluționate la sfârșitul anului 2021 era încă ridicat (5 753 de cauze). Contribuția Înaltei Curți de Casație și Justiție în contextul vizitei în România.

⁷¹ Prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 102/2021 din 22 septembrie 2021 pentru modificarea și completarea Legii nr. 213/2015 privind Fondul de garantare a asiguraților, căile de atac în domeniul reglementat de această lege au fost excluse din competența Secției de contencios administrativ și fiscal a ICCJ.

⁷² A se vedea secțiunea I.

⁷³ În cadrul obiectivului strategic „Consolidarea capacității instituționale a ICCJ”, Ministerul Justiției urmează să propună, până în decembrie 2022, modificări ale legislației privind competența ICCJ, iar guvernul urmează să adopte proiectul de act normativ în acest sens până în martie 2023. În plus, numărul de posturi suplimentare necesare în cadrul ICCJ va fi stabilit până în iulie 2023, iar posturile respective urmează să fie ocupate până în decembrie 2023. În cele din urmă, se preconizează ca, până în decembrie 2025, ICCJ să dispună de un nou sediu pentru a-și îndeplini sarcinile în condiții optime.

⁷⁴ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 26 noiembrie 2013, Vlad/România, 40756/06.

⁷⁵ Comitetul de Miniștri, cea de a 1259-a reuniune (7-8 iunie 2016).

⁷⁶ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 26 noiembrie 2013, Vlad/România, 40756/06.

care este structura de urmărire penală specializată în combaterea corupției, are competența de a investiga cazurile grave de corupție⁷⁷, Parchetul General investigând toate celelalte cazuri de corupție. De asemenea, DNA investighează infracțiunile comise împotriva intereselor financiare ale UE, precum și anumite categorii de infracțiuni grave de criminalitate economică și financiară. Există o direcție specializată anticorupție (DGA) în cadrul Ministerului de Interne, cu competențe în ceea ce privește integritatea și faptele de corupție ale personalului ministerului, inclusiv poliția. Agenția Națională de Integritate (ANI) desfășoară anchete administrative privind conflictele de interese, incompatibilitățile dintre activități și averile nejustificate și este responsabilă de monitorizarea și verificarea declarațiilor de avere a tuturor persoanelor care exercită funcții electivă publice. Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (ANABI) asigură gestionarea activelor provenite din săvârșirea de infracțiuni care au fost sechestrate și confiscate și facilitează urmărirea și identificarea produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni.

Percepția experților și a cadrelor de conducere din mediul de afaceri este că nivelul corupției din sectorul public rămâne ridicat. Indicele de percepție a corupției din 2021 calculat de Transparency International pentru România a fost de 45 din 100, plasând țara pe locul 25 în Uniunea Europeană și pe locul 66 la nivel mondial⁷⁸. Această percepție s-a menținut la un nivel relativ stabil⁷⁹ în ultimii cinci ani⁸⁰. Potrivit sondajului Eurobarometru special din 2022 privind corupția, 72 % dintre respondenți percep corupția ca fiind larg răspândită în țara lor (media UE este de 68 %), în timp ce 46 % afirmă că se simt afectați de corupție în viața de zi cu zi (media UE este de 24 %)⁸¹. În ceea ce privește întreprinderile, 88 % dintre întreprinderi consideră că fenomenul corupției este generalizat (față de media UE de 63 %), iar 70 % dintre întreprinderi consideră că aceasta face dificilă desfășurarea de activități economice (față de media UE de 34 %)⁸². În plus, 44 % dintre respondenți consideră că sunt suficiente cazuri de urmărire penale care ajung în instanță pentru a avea un efect de descurajare a corupției (față de media UE de 34 %)⁸³, în timp ce 35 % dintre întreprinderi consideră că persoanele și întreprinderile găsite vinovate de mituirea unui înalt funcționar au fost pedepsite în mod corespunzător (față de media UE de 29 %)⁸⁴.

⁷⁷ Articolul 13 din Ordonanța de urgență nr. 43 din 4 aprilie 2002 privind Direcția Națională Anticorupție prevede că DNA are competența de a urmări penal infracțiunile prevăzute de Legea nr. 78 din 8 mai 2002 privind prevenirea, depistarea și sancționarea infracțiunilor de corupție, săvârșite în anumite circumstanțe.

⁷⁸ Transparency International (2022), Indicele de percepție a corupției 2021. Percepția cu privire la corupție corespunde următoarelor categorii: nivel de corupție scăzut (percepția în rândul experților și al cadrelor de conducere din mediul de afaceri cu privire la corupția din sectorul public are punctaje de peste 79); nivel de corupție relativ scăzut (punctaje între 79-60), relativ ridicat (punctaje între 59-50), ridicat (punctaje sub 50).

⁷⁹ În 2015, punctajul a fost de 46, iar în 2020 este de 44. Punctajul crește/scade semnificativ atunci când variază cu mai mult de cinci puncte, se îmbunătățește/se deteriorează (variază cu 4-5 puncte) și este relativ stabil (variază cu 1-3 puncte) în ultimii cinci ani.

⁸⁰ Datele Eurobarometru privind percepția și experiența cetățenilor și a întreprinderilor cu privire la corupție, astfel cum au fost raportate anul trecut, sunt actualizate o dată la doi ani. Cel mai recent set de date este Eurobarometrul special 502 (2020) și Eurobarometrul Flash 482 (2019).

⁸¹ Sondajul Eurobarometru special 523 privind corupția (2022). Datele Eurobarometru privind percepția și experiența cetățenilor în materie de corupție sunt actualizate o dată la doi ani. Setul anterior de date poate fi consultat în Eurobarometrul special 502 (2020).

⁸² Sondajul Eurobarometru Flash nr. 507, Atitudinea întreprinderilor față de corupția din UE (2022). Datele Eurobarometru privind atitudinea întreprinderilor față de corupție sunt actualizate o dată la doi ani. Setul anterior de date poate fi consultat în Eurobarometrul special 482 (2019).

⁸³ Sondajul Eurobarometru special 523 privind corupția (2022).

⁸⁴ Sondajul Eurobarometru Flash nr. 507, Atitudinea întreprinderilor față de corupția din UE (2022).

A fost adoptată Strategia Națională Anticorupție 2021-2025, iar punerea sa efectivă în aplicare ar necesita un sprijin politic hotărât. În 2022, OCDE a evaluat Strategia națională anticorupție 2016-2020 și a recunoscut că România a luat măsuri semnificative în vederea consolidării politicilor sale în materie de combatere a corupției și integritate. Cu toate acestea, organizația a remarcat, de asemenea, că lipsa sprijinului politic pentru punerea în aplicare a unor reforme legislative importante reprezintă o provocare importantă⁸⁵. Noua Strategie națională anticorupție 2021-2025 a fost aprobată de guvern în decembrie 2021⁸⁶. Strategia are cinci obiective generale: creșterea gradului de implementare a măsurilor de integritate la nivel organizațional; reducerea impactului corupției asupra cetățenilor; consolidarea managementului instituțional și a capacității administrative pentru prevenirea și combaterea corupției; consolidarea integrității în domenii de activitate prioritare, cum ar fi în sistemul public de sănătate, în domeniul achizițiilor publice și în administrația publică locală; consolidarea performanței de combatere a corupției prin mijloace penale și administrative⁸⁷.

Eficacitatea investigării și sancționării corupției continuă să se îmbunătățească, inclusiv prin înregistrarea de progrese în cazuri a căror soluționare fusese suspendată de mai mulți ani. Numărul de plângeri din partea cetățenilor și a instituțiilor acuzând săvârșirea de acte de corupție a crescut și mai mult⁸⁸. DNA a continuat să înregistreze tendințe pozitive – în ceea ce privește atât numărul de trimiteri în judecată, cât și reducerea numărului de cazuri nesoluționate⁸⁹ – menționate în Raportul din 2021 privind statul de drept⁹⁰. Parchetul General a continuat, de asemenea, urmărirea penală efectivă a infracțiunilor de corupție și a infracțiunilor asimilate corupției⁹¹. Unele decizii ale Curții Constituționale au condus efectiv la încetarea procedurilor penale în unele cazuri de corupție împotriva unor politicieni din țară prin faptul că, invocându-se modul în care au fost formate completurile de judecată⁹², hotărârile judecătorești pronunțate au fost lovite de nulitate absolută. La 21 decembrie 2021, CJUE a statuat că dreptul UE se opune aplicării unor norme naționale sau a unei practici naționale similare jurisprudenței Curții Constituționale în cazul în care aceasta poate genera

⁸⁵ OCDE, Evaluarea Strategiei anticorupție 2016-2020 a României, p. 3.

⁸⁶ Acest lucru este, de asemenea, prevăzut în planul de redresare și reziliență al României, care impune, la jalonul 426, „intrarea în vigoare a actului legislativ de aprobare a noii Strategii naționale anticorupție”.

⁸⁷ OCDE, Evaluarea Strategiei anticorupție 2016-2020 a României, p. 69. Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare, COM(2021) 370 final, p. 23.

⁸⁸ Direcția Națională Anticorupție (DNA), Raport de activitate 2021, rezumat. Numărul acestor plângeri a crescut de la 1 858 în 2020 la 2 139 în 2021.

⁸⁹ Direcția Națională Anticorupție (DNA), Raport de activitate 2021, p. 32, p. 118 și rezumatul. Pe parcursul anului 2021, au fost trimise în instanță un număr total de 317 cazuri (319 în 2020) privind 730 de inculpați (520 în 2020). Din aceștia, 565 (370 în 2020) au fost inculpați prin rechizitoriu și 165 (150 în 2020) prin acorduri de recunoaștere a vinovăției. Instanțele de judecată au condamnat definitiv, prin 255 de hotărâri penale (269 în 2020), un număr de 427 de inculpați (491 în 2020). Numărul de cauze pendinte a fost de 6 076 în 2021, față de 6 180 în 2020.

⁹⁰ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 11-12.

⁹¹ Pe parcursul anului 2021, au fost soluționate 1 493 de cazuri (1 895 în 2020) implicând infracțiuni de corupție mică, în 201 din cazuri (316 în 2020) redactându-se rechizitorii și încheindu-se acorduri de recunoaștere a vinovăției, prin intermediul cărora au fost trimiși în judecată 253 de inculpați (414 în 2020). S-au pronunțat 142 de hotărâri definitive (203 în 2020), prin care s-au condamnat 151 de persoane (207 în 2020) (contribuția României la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 26).

⁹² Curtea Constituțională a României, Deciziile nr. 685/2018 și nr. 417/2019. Curtea Constituțională a statuat că practica numirii unor membri *de jure* ai completurilor de cinci judecători de la ICCJ este contrară normei care impunea tragerea la sorți a tuturor membrilor. De asemenea, Curtea Constituțională a statuat că, spre deosebire de legislația aplicabilă, ICCJ nu a instituit completuri specializate de trei judecători pentru a soluționa în primă instanță cauzele privind infracțiunile de corupție. Pentru mai multe detalii, a se vedea Raportul din 2020 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 10.

un risc sistemic de impunitate pentru infracțiuni de corupție sau acte de fraudă care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii⁹³. În urma hotărârii CJUE, în aprilie 2022, ICCJ a confirmat pedepsele cu închisoarea pronunțate într-o cauză de mare vizibilitate din 2018, care fusese suspendată din cauza modului ilegal de formare a completului de judecată⁹⁴. În mai 2022, ICCJ s-a pronunțat într-o altă cauză de mare notorietate, ținând seama de hotărârea în care CJUE statuează că trebuie să se lase neaplicată jurisprudența Curții Constituționale privind legalitatea formării completurilor de judecată și a condamnat inculpatul principal la închisoare pentru luare de mită⁹⁵.

Sunt în curs de pregătire modificări ale Codului penal și ale Codului de procedură penală. S-au luat măsuri concrete pentru a continua revizuirea Codului penal și a Codului de procedură penală⁹⁶ și pentru a le alinia la numărul de decizii cu implicații profunde ale Curții Constituționale pronunțate începând din 2014⁹⁷, inclusiv cu privire la infracțiunea de abuz în serviciu legată de corupție⁹⁸ și la metodele tehnice de supraveghere (interceptare)⁹⁹. Din 2019 există un grup de lucru interinstituțional însărcinat să examineze inițiativele legislative de modificare a codurilor, cu o primă publicare pe site-ul Ministerului Justiției în vara anului 2021, iar guvernul și-a prezentat propunerile în iunie 2022¹⁰⁰. În special, se propune modificarea definiției infracțiunii de abuz în serviciu din Codul penal pentru a preciza că atribuțiile la care se referă sintagma „încălcarea atribuțiilor” ar trebui să decurgă dintr-o lege, dintr-o ordonanță a guvernului, dintr-o ordonanță de urgență a guvernului sau dintr-un alt act normativ care, la data adoptării sale, era asimilat unei legi. Lipsa de claritate cu privire la această infracțiune a pus piedici urmării penale și se preconizează că modificarea va avea un efect pozitiv asupra bilanțului în materie de condamnări pentru această infracțiune¹⁰¹. Se

⁹³ Hotărârea Curții de Justiție din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion e.a, în cauzele conexe C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034, punctul 213.

⁹⁴ Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție din 7 aprilie 2022.

⁹⁵ Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție din 10 mai 2022 în cauza 105/1/2019.

⁹⁶ Jalonul 424 din PRR-ul României, intitulat „Modificarea Codului penal și a Codului de procedură penală”, prevede că aceste modificări trebuie să intre în vigoare până la 31 decembrie 2022 „pentru a alinia dispozițiile Codului penal și ale Codului de procedură penală care au intrat în vigoare în 2014 la dispozițiile Constituției, în conformitate cu deciziile relevante ale Curții Constituționale naționale privind constituționalitatea modificărilor recente aduse Codului penal și Codului de procedură penală”.

⁹⁷ Absența unor soluții politice și legislative pentru succesiunea rapidă a unor decizii cu implicații profunde ale Curții Constituționale a condus la creșterea obstacolelor și a insecurității juridice în ceea ce privește investigarea, urmărirea penală și sancționarea cazurilor de corupție la nivel înalt. Acest fapt a avut drept consecință respingerea dosarelor în instanță, insecuritatea juridică în ceea ce privește admisibilitatea probelor, precum și reluarea anchetelor sau a procesului. Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare [COM(2021) 370 final], p. 21 și Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 13.

⁹⁸ Curtea Constituțională a României, decizia din 2016. Ca urmare a incertitudinii în ceea ce privește definirea infracțiunii de abuz în serviciu, s-a renunțat la anchete și s-au clasat cauze aflate în faza de judecată. Prin urmare, legiuitorul trebuie să clarifice definiția din Codul penal.

⁹⁹ În perioada 2016-2020 au fost pronunțate o serie de decizii privind utilizarea interceptării convorbirilor telefonice. Ca urmare a deciziilor Curții Constituționale, pe viitor, organele de urmărire penală nu ar trebui să mai apeleze la capacitatea tehnică și umană a serviciilor de informații pentru a colecta dovezile utilizate apoi în cadrul procedurilor penale, ci ar trebui mai degrabă să își dezvolte capacități proprii.

¹⁰⁰ Printre altele, modificările urmăresc să asigure faptul că instanțele, împreună cu parchetele, ar trebui să verifice dacă probele colectate în contextul protocolului au fost administrate cu respectarea deplină a legii și să decidă cu privire la măsurile juridice adecvate.

¹⁰¹ Această modificare a articolului 297 din Codul penal răspunde Deciziei nr. 405/2016 a Curții Constituționale privind lipsa de claritate a definiției infracțiunii. Se pare că 801 proceduri penale privind infracțiunea de

propune, de asemenea, în conformitate cu o decizie a Curții Constituționale¹⁰² și cu un aviz din 2018 al Comisiei de la Veneția¹⁰³, adoptarea de garanții consolidate pentru utilizarea probelor obținute prin înregistrarea comunicațiilor electronice. În mai 2022, asociații reprezentând societatea civilă și magistrații au deplâns lipsa de transparență și de consultare cu privire la versiunile finale ale legilor și i-au solicitat ministrului să facă publice textele înainte de a le prezenta guvernului spre adoptare¹⁰⁴. La 2 iunie 2022, Ministerul Justiției a transmis guvernului proiectele de lege spre aprobare.

Competențele DNA au fost reduse, ceea ce ar putea avea un impact negativ asupra activității sale și asupra investigării unor cazuri. Ca urmare a legii de desființare a SIIJ¹⁰⁵, DNA și-a pierdut competența de a investiga cazurile de corupție în care sunt implicați judecătorii ai Curții Constituționale. În plus, Ministerul Justiției a propus în iunie eliminarea posibilității legale¹⁰⁶ ca DNA să urmărească penal infracțiunile grave conexe corupției, cum ar fi fraudă și spălarea de bani, atunci când investigațiile privind aceste infracțiuni sunt separate de cazul de corupție, codificând astfel o decizie a Curții Constituționale¹⁰⁷. Această decizie se aplică retroactiv și, prin urmare, are un impact asupra anchetelor DNA aflate în desfășurare care pot fi separate, deoarece vor trebui reluate, cu riscul împlinirii termenului de prescripție.

Având în vedere preocupările rămase în ceea ce privește noul sistem care înlocuiește SIIJ, rămâne de văzut impactul acestuia asupra cercetării și urmăririi penale a infracțiunilor de corupție. Rapoartele din 2021 privind statul de drept și MCV au enumerat o serie de preocupări cu privire la eficacitatea soluționării de către SIIJ a unor cazuri de corupție la nivel înalt¹⁰⁸. În cei trei ani de funcționare, SIIJ trimis doar șapte cazuri în instanță¹⁰⁹. Astfel cum s-a explicat în secțiunea I de mai sus, în martie 2022, legiuitorul a transferat competențele SIIJ la Parchetul de pe lângă ICCJ. Comisia de la Veneția¹¹⁰ și procurorul general¹¹¹ consideră că este puțin probabil ca noua structură să fie mai în măsură decât DNA, în calitate de parchet specializat¹¹², pentru a desfășura anchete cu privire la

abuz în serviciu au fost clasate ca urmare a acestei decizii, conform publicației Unio – *EU law journal*, 30 ianuarie 2021, reprezentând o pierdere totală de 426 de milioane EUR, potrivit G4 media, la 28 mai 2020.

¹⁰² Decizia nr. 26/2019 din 16 ianuarie 2019.

¹⁰³ Avizul 930/2018 al Comisiei de la Veneția privind modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală, 20 octombrie 2018, p. 28-29.

¹⁰⁴ Asociația Forumul Judecătorilor din România, Comunicat de presă din 4 mai 2022, Asociațiile de magistrați și societatea civilă: „Solicităm Ministrului Justiției să publice urgent proiectele legilor justiției și ale codurilor penale și să le înainteze Comisiei de la Veneția”.

¹⁰⁵ Ca urmare a legii prin care s-a desființat Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție (a se vedea mai jos; a se vedea, de asemenea, secțiunea I – Sistemul judiciar).

¹⁰⁶ Articolul 13 alineatul (5) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție.

¹⁰⁷ Decizia nr. 231 din 6 aprilie 2021.

¹⁰⁸ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 12 și Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare [COM(2021) 370 final], p. 4.

¹⁰⁹ SIIJ a avut în total 9 651 de cauze de soluționat, dintre care a soluționat, între perioada 2018-2022, un total de 2 000 de cauze. Din acestea, SIIJ a emis 7 rechizitorii și a trimis în judecată 9 inculpați, numărul de cazuri încă nesoluționate fiind, în martie 2022, de 7 002 (informații primite de la procurorul general în contextul vizitei în România).

¹¹⁰ Avizul Comisiei de la Veneția privind proiectul de lege de desființare a Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție [CDL-AD(2022)003], p. 8.

¹¹¹ Contribuție scrisă de la procurorul general în contextul vizitei în România.

¹¹² De fapt, proiectul de propunere din 2021 viza transferul competenței SIIJ la DNA, a se vedea GRECO – Runda a patra de evaluare GRECO – Al doilea raport intermediar de conformitate, p. 10.

acuzățiile de corupție aduse judecătorilor și procurorilor. Lipsa expertizei necesare pentru desfășurarea anchetelor în cazurile complexe de corupție, precum și insuficiența resurselor umane și volumul mare de muncă ar putea, la rândul lor, să împiedice judecarea cazurilor într-un termen rezonabil¹¹³. Criteriile stricte pe care trebuie să le îndeplinească procurorii pentru a fi numiți în noua structură vor avea, de asemenea, consecințe din perspectiva resurselor asupra numărului de procurori autorizați să preia cazuri de corupție împotriva magistraților¹¹⁴. Noua lege de desființare a SIIJ menține regula conform căreia, în cazul în care, pe lângă judecători și procurori, sunt anchetate pentru corupție și alte persoane, întregul dosar de corupție urmează să fie transferat de la DNA la procurorii desemnați; acest aspect a fost identificat în rapoartele MCV și de Comisia de la Veneția ca fiind unul dintre principalele motive pentru care s-a considerat că SIIJ afectează eficacitatea activității de combatere a corupției¹¹⁵. Cu toate acestea, noua lege prevede conexarea cauzelor numai dacă „din motive temeinice privind buna desfășurare a urmăririi penale, cauza nu poate fi disjunctă”¹¹⁶. Va fi important să se monitorizeze modul în care această dispoziție va fi pusă în practică pentru a se asigura că nu creează obstacole practice în calea anchetelor anticorupție.

Persistă dificultățile legate de recrutarea procurorilor în cadrul DNA, în special din cauza cerințelor disuasive privind vechimea în muncă. În martie 2021, DNA avea un grad de ocupare a posturilor de procurori de 75 %¹¹⁷, în martie 2022 acesta rămânând neschimbat¹¹⁸. În cadrul planului de redresare și reziliență, România s-a angajat ca până la 30 iunie 2023 acest grad de ocupare să fie majorat la 85 %¹¹⁹. Pentru a fi numiți la DNA, legea prevede în prezent că procurorii trebuie să aibă o vechime în muncă de cel puțin 10 ani. Cerința privind vechimea în muncă a fost identificată ca fiind un motiv major al numărului limitat de candidaturi pentru ocuparea posturilor vacante existente¹²⁰. Printre alți factori se numără volumul mare de muncă, salariile relativ scăzute¹²¹ și faptul că proba orală se transmite în direct (spre deosebire de examinările din alte parchete)¹²². În prima jumătate a

¹¹³ Astfel cum s-a subliniat în Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, EU:C:2021:393, punctele 221-222.

¹¹⁴ Se cere o experiență de cel puțin 12 ani pentru persoanele desemnate să lucreze la parchetele de pe lângă curțile de apel și o experiență de cel puțin 15 ani pentru a lucra la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, și nu, de exemplu, mai puțini ani de experiență, dar mai specializată, cum ar fi în materie de urmărire penală a infracțiunilor economice și financiare. În total, vor fi numiți maximum 59 de procurori pentru un mandat de patru ani reînnoibil.

¹¹⁵ Comisia de la Veneția, Avizul privind proiectul de lege de desființare a Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție [CDL-AD(2022)003], p. 3-4.

¹¹⁶ Articolul 3 alineatul (5) din noua lege. În caz de dezacord între două parchete, procurorul general decide dacă respectivele cauze rămân conexe.

¹¹⁷ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 12.

¹¹⁸ În martie 2021, din 194 de posturi de procurori erau ocupate 145, iar în martie 2022, 147 din 195, astfel cum a raportat guvernul român în contextul Planului de redresare și reziliență. Numărul total de posturi ocupate în cadrul DNA în decembrie 2021 era de 733 din 862, a se vedea Direcția Națională Anticorupție (DNA), Raportul de activitate pe 2021, p. 96.

¹¹⁹ Jalonul 429 din PRR-ul României prevede o „rată de ocupare de 85 % din posturile de procuror din cadrul Direcției Naționale Anticorupție” (până la 30 iunie 2023). Datele provin din raportul intermediar (martie 2022) privind măsura 429. „Rata de ocupare de 85 % a posturilor de procuror în cadrul Direcției Naționale Anticorupție”.

¹²⁰ Astfel cum s-a recunoscut în contribuția României la Raportul privind statul de drept, p. 27 și în Raportul de activitate pe 2021 al Direcției Naționale Anticorupție (DNA), p. 8.

¹²¹ Contribuția CSM și a Agenției Naționale de Integritate (ANI) în cursul vizitei în România efectuate în contextul Raportului din 2022 privind statul de drept.

¹²² Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare, COM(2021) 370 final, p. 21.

anului 2022 a fost organizat un concurs pentru recrutarea a 29 de procurori, la care s-au înscris însă numai 11 persoane, dintre care două și-au retras candidatura¹²³. Având în vedere că, la 14 iulie 2021, Curtea Constituțională a declarat neconstituțională o lege care reduce cerința privind vechimea la șapte ani¹²⁴, guvernul intenționează să mențină cerința privind vechimea de zece ani pentru numirea în cadrul DNA¹²⁵. În cele din urmă, posibilitatea ca magistrații să fie delegați, detașați și transferați la DNA este, de asemenea, limitată. DNA se bazează pe o proporție semnificativă de procurori delegați¹²⁶ și a solicitat ca cei șaptesprezece procurori care și-au încetat activitatea în cadrul direcției să fie înlocuiți de procurori delegați, dar au fost detașați numai ofițeri de poliție judiciară¹²⁷. Având în vedere deficitul de procurori din cadrul DNA, delegarea, detașarea și transferul rămân instrumente importante.

Ocuparea postului de președinte al Agenției Naționale de Integritate (ANI) și lansarea portalului unde se depun electronic declarațiile obligatorii de avere a facilitat activitatea agenției. ANI continuă să investigheze incompatibilitățile, conflictele de interese și averile nejustificate¹²⁸. După mai mult de un an și jumătate fără președinte, la propunerea Consiliului Național de Integritate¹²⁹, a fost numit un nou președinte al ANI¹³⁰. Urmează să se numească un vicepreședinte. În mai 2021 a devenit operațional un sistem de transmitere electronică a informațiilor privind activele și dobânzile. Începând din ianuarie 2022, este obligatoriu ca declarațiile de avere și de interese să fie completate electronic, iar publicul să le poată consulta online¹³¹. Acest lucru sporește transparența față de public și facilitează activitatea ANI¹³². ANI își dezvoltă în prezent propria capacitate tehnologică de identificare a

¹²³ Contribuție scrisă primită de la CSM în contextul vizitei în România.

¹²⁴ Curtea Constituțională a susținut, în Decizia nr. 514 din 14 iulie 2021, că, întrucât DNA este un departament specializat din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, procurorii acesteia ar trebui să aibă aceeași vechime ca procurorii din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (12 ani). DNA și DIICOT au transmis Curții Constituționale un memoriu amicus curiae, în care susțin că vechimea necesară pentru activitatea în cadrul structurii parchetului nu este prevăzută în dispozițiile constituționale. Aceștia au susținut că reducerea la 7 ani a vechimii este necesară pentru a remedia deficitul de capacitate și că, în lipsa acesteia, eficacitatea luptei împotriva corupției este în pericol. A se vedea stiripesurse.ro (2021), „DNA și DIICOT fac un front comun și trimit un memoriu către CCR: susțin reducerea vechimii pentru procurori”.

¹²⁵ Articolul 86 alineatul (2) coroborat cu articolul 94 alineatul (2) din proiectul de lege privind organizarea judiciară.

¹²⁶ Astfel cum se menționează în Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat României, p. 12, DNA funcționează cu 14 procurori delegați din 145 de posturi ocupate, adică 10 % din personal este delegat.

¹²⁷ Direcția Națională Anticorupție (DNA), Raport de activitate 2021, p. 96. DNA a informat că un număr de 17 procurori și-au încetat activitatea în cadrul acestei instituții, 6 prin părăsirea direcției, 2 prin încetarea delegării și 9 prin pensionare. Pentru a se asigura buna desfășurare a activității, au fost solicitate 72 de posturi de procuror delegat. În cursul anului 2021, procurorul-șef al DNA a numit 31 de ofițeri de poliție judiciară, iar pentru 36 de ofițeri de poliție judiciară detașarea a fost prelungită cu 6 ani.

¹²⁸ În 2021, Agenția Națională de Integritate a finalizat 1 329 de dosare, în 224 dintre acestea hotărârile rămânând definitive și irevocabile. În același an s-au aplicat 950 amenzi administrative pentru nedepunerea declarațiilor de avere și de interese în termenele prevăzute de lege, pentru neaplicarea sancțiunilor nedisciplinare după rămânerea definitivă a raportului de evaluare și pentru nerespectarea prevederilor legale. În 2020, au fost aplicate doar 204 amenzi. Cifre preluate din contribuția României la Raportul din 2021 privind statul de drept, p. 20-21.

¹²⁹ Din cei 15 membri, Consiliul a funcționat în 2021 cu doar 9 membri, pentru restul de posturi așteptându-se încă numirile.

¹³⁰ Noul președinte a exercitat funcția de vicepreședinte din 2017. Raportul Senatului României din 29 iunie 2021.

¹³¹ Pe un site-ul web dedicat <http://declaratii.integritate.eu/>. Regula se referă la declarațiile depuse începând cu 2008.

¹³² Potrivit ANI, câștigurile obținute prin utilizarea tehnologiei compensează insuficiența personalului recunoscută oficial (informații primite de la ANI în contextul vizitei efectuate în România).

declarațiilor suspecte de avere și interese, pe baza unor indicatori de risc, și intenționează să colaboreze mai strâns cu Agenția Națională pentru Gestionarea Bunurilor Indisponibilizate (ANABI)¹³³.

Acordarea unei atenții sporite integrității autorităților de aplicare a legii a condus la rezultate pozitive. Cea mai mare proporție a cazurilor minore de corupție se referă la infracțiunile rutiere și vizează aproape exclusiv agenți de poliție¹³⁴. În 2021, Direcția Anticorupție (DGA) din cadrul Ministerului de Interne și-a supus angajații (inclusiv agenți de poliție) unui număr de 59 de teste de integritate profesională. Într-unul dintre aceste cazuri, angajatul a primit sume de bani sau beneficii pentru a nu își îndeplini sarcinile de serviciu și în trei cazuri au existat indicii de încălcare a eticii profesionale¹³⁵. În 2021, s-au raportat 50 de incidente de integritate (comparativ cu 47 în 2020), în care au fost implicați 111 angajați (față de 185 în 2020). DGA a organizat 883 de activități educaționale în 2021 pentru a promova integritatea, cu 89 454 de participanți, inclusiv cursanți la școlile de șoferi¹³⁶.

Cadrul juridic privind integritatea rămâne fragmentat. Astfel cum s-a raportat în Raportul din 2021 privind statul de drept, hotărârile Înaltei Curți de Casație și Justiție au invalidat unele modificări ale legilor privind integritatea care au slăbit capacitatea ANI de a-și desfășura activitatea¹³⁷. În acest sens, ANI și alte părți interesate au subliniat necesitatea de a îmbunătăți în continuare stabilitatea și claritatea cadrului juridic pentru integritate¹³⁸ și de a-l moderniza¹³⁹. În prezent, șase propuneri legislative de modificare a cadrului de integritate sunt în curs de examinare de către Parlament, iar ANI a emis un aviz pozitiv numai cu privire la una dintre aceste propuneri¹⁴⁰. În planul său național de redresare și reziliență, România s-a angajat să dispună de o legislație consolidată privind integritatea până în 2024¹⁴¹. ANI a colaborat cu Transparency International și cu Ministerul Justiției pentru a continua această activitate¹⁴².

¹³³ Informații primite de la ANI în contextul vizitei efectuate în România.

¹³⁴ Informații primite de la procurorul general în contextul vizitei în România.

¹³⁵ Direcția anticorupție, Ministerul de Interne, Raportul anual pe 2021, p. 11. Nu sunt disponibile detalii cu privire la aceste trei cazuri, deoarece ancheta este în curs.

¹³⁶ Direcția anticorupție, Ministerul de Interne, Raportul anual pe 2021, p. 10.

¹³⁷ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 14. Prima modificare a stabilit un termen de prescripție de trei ani pentru faptele care determină existența unui conflict de interese sau a unei incompatibilități, ceea ce a avut ca rezultat închiderea unui număr mare de dosare în curs de soluționare și a dat naștere la îndoieli cu privire la posibilitatea de a impune sancțiuni. A doua modificare a introdus un regim de sancțiuni mai puțin aspre în ceea ce privește conflictul de interese în cazul persoanelor care exercită funcții electivă publice la nivel local, regim care, conform evaluării ANI, nu permite aplicarea de sancțiuni disuasive.

¹³⁸ Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare, COM(2021) 370 final, p. 18.

¹³⁹ ANI face referire la beneficiarii reali și la cei virtuali (informații primite de la ANI în contextul vizitei efectuate în România).

¹⁴⁰ Contribuția României la Raportul din 2021 privind statul de drept, p. 21.

¹⁴¹ Jalonul nr. 431 din planul de redresare și reziliență al României prevede: „Legile consolidate privind integritatea vor intra în vigoare. Actualizarea legislației privind integritatea se va realiza pe baza unei evaluări și analize prealabile a legilor privind integritatea, împreună cu o grupare inițială a actelor normative. În cadrul celei de a doua etape a proiectului, legile existente vor fi unificate și actualizate sau se vor propune noi acte normative.”

¹⁴² Informații primite de la ANI, CNI și Ministerul Justiției în contextul vizitei efectuate în România.

Valoarea bunurilor confiscate de Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (ANABI) a crescut. ANABI a confiscat aproape 57 de milioane EUR în 2021, comparativ cu aproape 34 de milioane EUR în 2020¹⁴³. Strategia națională de recuperare a activelor 2021-2025 include un plan de acțiune cu măsuri legislative pentru extinderea mandatului agenției. Intrarea în vigoare a legislației aferente până la 30 iunie 2022 reprezintă un jalon în PRR-ul României¹⁴⁴. ANABI a subliniat că extinderea mandatului său ar trebui să fie însoțită de un plan de investiții¹⁴⁵.

Din cele două camere parlamentare, Senatul încă nu a definit criteriile obiective pentru a decide cu privire la cererile de ridicare a imunității parlamentare. Faptul că în trecut nu se furnizau motivele în temeiul cărora se adoptau deciziile Parlamentului și că, în mai multe rânduri, Parlamentul nu a permis derularea anchetelor a alimentat preocupările legate de obiectivitatea acestor decizii¹⁴⁶. Pentru a remedia această situație, Camera Deputaților și-a modificat Regulamentul de procedură în 2019, în conformitate cu sugestiile GRECO și ale Comisiei de la Veneția¹⁴⁷. Senatul însă nu a adoptat încă astfel de reguli¹⁴⁸. Camera Deputaților a aprobat cererea de autorizare a anchetării unui fost ministru și deputat, iar Senatul a aprobat cererea de autorizare a anchetării unui fost ministru și senator, în pofida unui prim aviz negativ din partea Comisiei juridice¹⁴⁹.

Există anumite prevederi, limitate, privind practica „ușilor turnante” în diferite acte legislative, și nu o reglementare uniformă în acest sens, ceea ce rămâne un motiv de îngrijorare. Astfel cum se menționează în Raportul din 2021 privind statul de drept¹⁵⁰, normele privind practica „ușilor turnante” sunt limitate și dispersate în diferite legi¹⁵¹. În afară de o regulă privind funcționarii publici care, în exercitarea funcției publice, au desfășurat activități de monitorizare și control asupra întreprinderilor de stat, nu există reglementări privind anumite perioade de incompatibilitate aplicabile factorilor de decizie importanți. Strategia națională anticorupție 2021-2025 prevede instituirea, până în 2024, a unui cadru de reglementare uniform care să reglementeze interdicțiile aplicabile funcționari publici ce se mută în sectorul privat după încheierea angajării în cadrul instituțiilor publice, proceduri de monitorizare a respectării acestor interdicții și sancțiuni pentru încălcarea acestora, precum și instituirea unor proceduri *a priori* de verificare de către angajatorii din sectorul privat a respectării interdicțiilor de angajare.

¹⁴³ Raportul anual de activitate pe 2021, Agenția Națională de Management al Bunurilor Indisponibilizate, p. 39.

¹⁴⁴ Jalonul nr. 422 din planul de redresare și reziliență al României prevede „Intrarea în vigoare a legii de modificare a atribuțiilor Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate”.

¹⁴⁵ Informații primite de la ANABI în contextul vizitei efectuate în România.

¹⁴⁶ Runda a patra de evaluare GRECO – Raport de evaluare, p. 25-26.

¹⁴⁷ Runda a patra de evaluare GRECO - Raport intermediar de conformitate, p. 12.

¹⁴⁸ Runda a patra de evaluare GRECO – Al doilea raport intermediar de conformitate, p. 4.

¹⁴⁹ Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare, COM(2021) 370 final, p. 23.

¹⁵⁰ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 16.

¹⁵¹ Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției. Practica „ușilor turnante” este reglementată, de asemenea, în Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice, în Legea nr. 672/2002 privind auditul public intern, în Ordonanța de urgență nr. 66/2011 privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora și în Legea concurenței nr. 21/1996.

Asigurarea respectării codului de conduită și faptul că nu există reguli pentru deputați și senatori privind activitățile de lobby reprezintă în continuare un motiv de îngrijorare. De la adoptarea Codului de conduită al deputaților și senatorilor în 2017, s-au exprimat preocupări cu privire la diverse inconsecvențe ale codului și lipsa unor măsuri adecvate de asigurare a respectării prevederilor codului¹⁵². Până în prezent, Parlamentul nu a abordat aceste preocupări¹⁵³. În pofida faptului că a fost evocată de GRECO în mai multe rânduri¹⁵⁴, absența unor norme privind modul în care deputații și senatorii interacționează cu lobbyiștii și cu alte părți terțe care încearcă să influențeze procesul legislativ rămâne un motiv de îngrijorare. Este un principiu bine stabilit că țările ar trebui să dispună de reglementări privind activitățile de lobby pentru a se asigura transparența și responsabilitatea unor astfel de activități în conformitate cu standardele europene¹⁵⁵. În plus, deși deputații și senatorii trebuie să declare cadourile, nu există norme care să impună ca aceste declarații să fie făcute publice sau controlate. De asemenea, nu există restricții clare nici privind cadourile, manifestările de ospitalitate, avantajele și alte beneficii¹⁵⁶.

Nu există încă o protecție cuprinzătoare a avertizorilor de integritate. Ministerul Justiției a anunțat la sfârșitul anului 2020 un proiect de lege privind protecția avertizorilor de integritate, care ar urmări să transpună Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția avertizorilor de integritate. Proiectul de lege a fost adoptat de Senat în aprilie 2022 și de Camera Deputaților, cu modificări, în iunie 2022¹⁵⁷. Unele modificări au stârnit preocupări, în special din partea procurorului-șef european¹⁵⁸, iar guvernul și-a exprimat intenția de a adapta proiectul de lege, întrucât procesul legislativ este încă în curs de desfășurare. Planul de redresare și reziliență al României prevedea adoptarea și intrarea în vigoare a legii de transpunere a Directivei privind protecția avertizorilor de integritate până la 31 martie 2022¹⁵⁹.

Transparența finanțării partidelor politice și aplicarea normelor conexe sunt limitate. Partidele politice primesc finanțare publică pe baza numărului de locuri în Parlament, iar statul compensează toate costurile legate de campanie ale oricărui partid care obține mai mult de 3 % din voturi. Întrucât legea prevede că aceste fonduri publice ar trebui să reprezinte cel puțin 0,01 % din produsul intern brut, acestea au crescut exponențial¹⁶⁰. Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) publică pe site-ul său web informații privind campaniile

¹⁵² Runda a patra de evaluare GRECO - Raport intermediar de conformitate, p. 4; Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 16.

¹⁵³ Runda a patra de evaluare GRECO – Al doilea raport intermediar de conformitate, p. 4.

¹⁵⁴ Runda a patra de evaluare GRECO – Raport de evaluare, p. 20; Runda a patra de evaluare GRECO - Raport intermediar de conformitate, p. 9; Runda a patra de evaluare GRECO – Al doilea raport intermediar de conformitate, p. 3.

¹⁵⁵ Recomandarea CM/Rec(2017)2 a Consiliului Europei privind cadrul juridic aplicabil activităților de lobby în contextul procesului decizional public.

¹⁵⁶ Runda a patra de evaluare GRECO – Raport de evaluare, p. 16-17; Runda a patra de evaluare GRECO - Raport intermediar de conformitate, p. 6-7; Runda a patra de evaluare GRECO – Al doilea raport intermediar de conformitate, p. 3.

¹⁵⁷ Proiectul de lege nr. 219/2022 privind protecția avertizorilor de integritate în interes public.

¹⁵⁸ Declarația procurorului-șef european Laura Kövesi privind protecția avertizorilor de integritate în România, publicată la 30 iunie 2022.

¹⁵⁹ Jalonul 430 prevede: „Intrarea în vigoare a legii privind protecția avertizorilor. Legea va transpune Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii și va include dispoziții suplimentare, specifice contextului național, pentru a aborda în mod eficient aspectele legate de politica în materie de integritate.”

¹⁶⁰ În 2017, suma totală a fost de aproximativ 6,6 milioane EUR. În 2018, când s-a modificat legea, aceasta s-a ridicat la aproximativ 33 de milioane EUR, iar în 2021, la 47 de milioane EUR.

electorale, finanțarea partidelor, rapoartele lunare privind subvențiile și rezultatele supravegherii. Cu toate acestea, datele colectate sunt limitate deoarece, contrar bunelor practici¹⁶¹, partidele politice trebuie să enumere doar categoriile de cheltuieli. În plus, AEP poate publica doar informații care au fost furnizate efectiv de partidele politice, iar normele nu sunt aplicate în mod sistematic. Deși donațiile private reprezintă doar o mică parte din finanțele partidelor, o organizație non-profit a identificat persoane care câștigă de zece ori mai puțin pe an decât au donat unui partid¹⁶². Analiza efectuată de AEP se limitează la a verifica măsura în care cheltuielile declarate corespund donațiilor și nu efectuează audituri și investigații amănunțite ale cheltuielilor, cum ar fi recomandabil. În plus, AEP poate impune sancțiuni pecuniare pentru nerespectarea dispozițiilor legale, dar acestea sunt disproporționate de mici¹⁶³.

Riscurile de corupție legate de pandemie au beneficiat de mai multă atenție. Astfel cum se menționează în Raportul din 2021 privind statul de drept¹⁶⁴, Ministerul Justiției a constatat că progresele înregistrate în lupta împotriva corupției au fost inegale, în special în domeniile vulnerabile. Ca răspuns, noua Strategie anticorupție 2021-2025 conține măsuri care vizează domeniile cu risc ridicat, cum ar fi sănătatea¹⁶⁵ și achizițiile publice¹⁶⁶. Acești factori de risc au fost evidențiți în timpul pandemiei. Din martie 2020, DNA a înregistrat 175 de cazuri legate de pandemie, iar la sfârșitul anului 2021 existau 89 de cazuri penale legate de această chestiune¹⁶⁷. Majoritatea cazurilor vizează echipamente medicale de protecție și nereguli în ceea ce privește certificatele¹⁶⁸. De la lansarea sistemului electronic de prevenire a conflictelor de interese în domeniul achizițiilor publice, numărul avertismentelor de integritate emise a scăzut. Odată cu lansarea sistemului „PREVENT” în 2018, au existat 69 de avertismente de integritate, 40 în 2019, 20 în 2020 și 26 în 2021, din care 16 vizau aceeași procedură de achiziții publice¹⁶⁹.

III. PLURALISMUL ȘI LIBERTATEA MASS-MEDIEI

Dreptul la libertatea de exprimare, precum și dreptul de acces la orice informație de interes public sunt consacrate în Constituție. Misiunea și componența autorității de reglementare a

¹⁶¹ OSCE, Raportul final al misiunii de evaluare a alegerilor, Alegerile prezidențiale din 2019 România, p. 13.

¹⁶² Expert Forum, Finanțarea partidelor politice în 2020: transparență și nereguli.

¹⁶³ OSCE, Raportul final al misiunii de evaluare a alegerilor, Alegerile prezidențiale din 2019 România, p. 14.
Amenzile variază de la 10 000 RON (2 094 EUR) la 25 000 RON (5 237 EUR), de exemplu, în caz de neprezentare a raportului privind cheltuielile aferente campaniei electorale după alegeri; de la 15 000 RON (3 142 EUR) la 50 000 RON (10 474 EUR), de exemplu, în caz de utilizare abuzivă a subvențiilor de stat și în cazul în care contribuțiile depășesc limitele prevăzute de lege; de la 100 000 RON (20 949 EUR) la 200 000 RON (41 896 EUR), de exemplu, în caz de încălcare a prevederilor legate de utilizarea fondurilor donate alocate sediilor partidelor politice.

¹⁶⁴ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 12.

¹⁶⁵ O măsură (nr. 8) este „Revizuirea și optimizarea evaluării riscurilor de corupție și a conflictelor de interese în cadrul autorităților și instituțiilor sanitare și a protecției avertizorilor de integritate (în conformitate cu Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii) pentru a detecta, a preveni, a reduce sau a elimina riscurile pentru sănătatea publică”.

¹⁶⁶ O măsură (nr. 2) este „Elaborarea unei hărți naționale de risc, care să aibă drept scop identificarea funcțiilor implicate în achiziții publice care sunt vulnerabile la corupție, a domeniilor în care achizițiile publice sunt mai expuse corupției și a etapelor procedurilor de achiziții publice în care apar indicii de corupție”.

¹⁶⁷ Direcția Națională Anticorupție (DNA), Raport de activitate 2021, p. 17.

¹⁶⁸ Informații primite de la Secretariatul Strategiei Naționale Anticorupție în contextul vizitei în România.

¹⁶⁹ Informații primite de la ANI în contextul vizitei efectuate în România. ANI consideră că, după cinci ani, sistemul poate face obiectul unor dezvoltări și actualizări tehnice.

mass-mediei sunt prevăzute în Legea audiovizualului¹⁷⁰. Organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune sunt reglementate de Legea nr. 41/1994¹⁷¹.

Persistă preocupările cu privire la funcționarea și bugetul Consiliului Național al Audiovizualului (CNA). România nu a transpus încă Directiva serviciilor mass-media audiovizuale, astfel cum a fost revizuită prin Directiva (UE) 2018/1808 (DSMAV), fapt ce a determinat întârzieri importante în adoptarea modificărilor necesare pentru a îmbunătăți funcționarea și eficacitatea autorității de reglementare în domeniul mass-mediei. La un an de la alegerea membrilor CNA, autoritatea de reglementare nu are încă un președinte. În acest context, competențele președintelui au fost preluate de vicepreședinte. Proiectul de lege¹⁷² de transpunere a DSMAV prevede ca activitatea Consiliului să fie finanțată de la bugetul de stat pentru ca acesta să își poată îndeplini funcțiile în mod eficace. Noile dispoziții ar urma să extindă domeniul de aplicare al legii la furnizorii de platforme de partajare a materialelor video aflați sub jurisdicția României, a altor state membre ale UE sau a unor state terțe al căror conținut poate fi accesat în România. Proiectul de lege a fost aprobat de Senat la 7 iunie 2022. Absența unui președinte nu a blocat activitatea CNA, dar restricțiile bugetare impuse instituției rămân un motiv de îngrijorare, în special având în vedere fondurile necesare pentru îmbunătățirea sistemelor sale informatice¹⁷³.

În continuare, transparența cu privire la identitatea persoanelor care dețin instituțiile mass-media nu este deplină¹⁷⁴. Potrivit legii, CNA trebuie să asigure transparența organizării, funcționării și finanțării mass-mediei în sectorul audiovizual. Informațiile privind identitatea persoanelor care dețin instituțiile mass-media audiovizuale sunt disponibile în Registrul Comerțului, iar unele dintre aceste date sunt publicate și în raportul anual de activitate¹⁷⁵, deși nu sunt întotdeauna complete¹⁷⁶. Societățile din mass-media care nu își desfășoară activitatea în domeniul audiovizualului sunt supuse doar cerințelor (mai puțin stricte) pe care trebuie să le respecte orice altă societate comercială din România¹⁷⁷. Trebuie să comunice Oficiului Național al Registrului Comerțului informații privind structurile entităților care le dețin, inclusiv structura acționariatului. Însă este posibil ca o societate din mass-media să fie deținută de o altă societate, deținută la rândul său de o entitate înregistrată în străinătate. În plus, pentru a avea acces la informațiile privind structura entităților care dețin societățile mass-media este necesară o înregistrare prealabilă (la Oficiul Național al Registrului Comerțului sau la o societate privată) și plata unei taxe¹⁷⁸.

¹⁷⁰ Legea nr. 504/2002.

¹⁷¹ România se situează pe locul 56 în clasamentul mondial al libertății presei întocmit de organizația Reporteri fără Frontiere pe 2022, comparativ cu locul 48 în anul precedent.

¹⁷² PL-x nr. 430/2021 – Proiect de lege pentru modificarea și completarea Legii audiovizualului nr. 504/2002, precum și pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 39/2005 privind cinematografia.

¹⁷³ Informații primite de la CNA în contextul vizitei efectuate în România.

¹⁷⁴ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, raportul privind situația din România, p. 16 și 17.

¹⁷⁵ Pentru operatorii din domeniul audiovizual, informațiile privind identitatea entităților care dețin societățile din acest sector trebuie raportate către CNA. De asemenea, CNA trebuie să fie informat cu privire la acționarii cu cel puțin 10 % din acțiunile societății și/sau cu drept de vot, iar informațiile trebuie să fie publice cu privire la acționarii cu peste 20 % din acțiuni.

¹⁷⁶ Informații primite de la CNA în contextul vizitei în România.

¹⁷⁷ În temeiul Legii privind societățile (Legea nr. 31/1990).

¹⁷⁸ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, Raport privind România, p.17.

Nu există suficientă transparență în ceea ce privește mass-media audiovizuală și alegerile. Deși politicienii candidați beneficiază de un acces garantat și echitabil la timpul de emisie în mass-media audiovizuală pe durata campaniilor electorale, canalele de televiziune nu sunt obligate să explice în mod clar distincția dintre diferitele tipuri de conținut produs în timpul campaniilor – în special între propriul conținut editorial și timpul de emisie cumpărat de părți – și să semnaleze cine plătește pentru conținut. În plus, nu există suficientă transparență cu privire la cât de mult au plătit diferitele părți, căror canale și pentru ce conținut¹⁷⁹. Încercările jurnaliștilor de a investiga modul în care aceste fonduri au fost utilizate de mass-media pentru a difuza conținut politic s-au lovit de rezistența unor partide politice. CNA are competența de a monitoriza conținutul difuzat.

Un proiect legislativ de reformare a Legii privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune¹⁸⁰ este în curs de dezbateri de către legiuitor în vederea unei gestionări mai independente și mai profesionalizate. Mecanismul de numire și, în special, de destituire a Consiliului de administrație al serviciului public de radiodifuziune și de televiziune este considerat politizat, deoarece Parlamentul trebuie doar să respingă raportul său de activitate aferent anului precedent pentru a demite Consiliul de administrație și președinții, fără nicio discuție cu privire la obiectivele de performanță. Rapoartele anuale pentru perioada 2017-2019 au fost respinse în mai 2021, ceea ce a dus la demiterea Consiliilor de administrație ale societăților de radiodifuziune și televiziune¹⁸¹. În 2021, funcția de președinte al Consiliului de administrație a fost împărțită în două, una pentru Societatea Română de Radiodifuziune (SRR) și alta pentru Societatea Română de Televiziune (SRTv), deși se poate considera că această soluție nu abordează problema reală, și anume faptul că structura instituțională a organismului public de mass-media nu stimulează independența și nu ia în considerare obiective de performanță¹⁸². Membrii Consiliului de administrație al SRR și SRTv, organism însărcinat cu administrarea societăților, au fost numiți de Parlament la 15 noiembrie 2021 pentru o perioadă de patru ani, în urma mai multor numiri interimare pe care Curtea Constituțională le-a considerat neconstituționale¹⁸³. Comitetele directoare ale SRR și SRTv, însărcinate cu conținutul și politica editorială, precum și cu gestionarea operațiunilor, sunt, de asemenea, conduse de președinții respectivi ai Consiliului de administrație.

Persistă îngrijorări¹⁸⁴ cu privire la punerea în aplicare a cadrului legal pentru accesul la informații. Propunerea legislativă care viza actualizarea Legii privind liberul acces la informațiile de interes public (Legea nr. 544/2001) nu a fost aprobată în 2021 și a rămas pe agenda Camerei Deputaților. Dacă această propunere legislativă va fi aprobată, printre alte prevederi, instituțiile publice vor fi obligate să furnizeze informații de interes public într-un format deschis (care să poată fi citit automat), se va institui un registru accesibil public al cererilor de informații primite și se va clarifica ce instituții și organizații sunt obligate să răspundă la cererile de informații. Capacitatea insuficientă a autorităților și inconsecvența acestora în a furniza răspunsuri la cererile formulate în temeiul libertății de informare pun în

¹⁷⁹ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, Raport privind România, p.19.

¹⁸⁰ Legea nr. 41 din 17 iunie 1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune.

¹⁸¹ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, Raport privind România, p. 20.

¹⁸² Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, raportul privind situația din România, p. 11 și 20.

¹⁸³ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, Raport privind România, nota de subsol 29.

¹⁸⁴ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 14.

continuare probleme¹⁸⁵, inclusiv în ceea ce privește deciziile urgente luate, de exemplu, în contextul pandemiei de COVID-19 sau al crizei refugiaților ucraineni¹⁸⁶. Legislația privind protecția datelor sau transferul cererilor de informații către diferite instituții este adesea invocată pentru a refuza divulgarea informațiilor de interes public¹⁸⁷.

Situația amenințărilor, a actelor de hărțuire și de violență împotriva jurnaliștilor este mai îngrijorătoare în comparație cu anul trecut¹⁸⁸. În septembrie 2021, doi jurnaliști și un activist din domeniul mediului au fost atacați în timp ce filmau un documentar despre defrișările ilegale¹⁸⁹. Atacatorii au șters materialul înregistrat și au distrus echipamentele de filmare. Deși prim-ministrul de atunci a condamnat acest atac și s-a inițiat o anchetă, nu a fost acceptată o petiție publică prin care i se solicita procurorului general să preia ancheta¹⁹⁰. În septembrie 2021, două jurnaliste au fost atacate de membri ai Partidului Național Liberal cu ocazia unui congres al partidului¹⁹¹. Consiliul Europei are două alerte active privind intimidarea jurnaliștilor în România¹⁹². Unul dintre aceste cazuri a determinat zece organizații europene și internaționale pentru libertatea presei și libertatea de exprimare să trimită o scrisoare deschisă autorităților române, solicitând investigarea promptă și independentă a cazului, pe fondul presiunilor nejustificate împotriva jurnaliștilor și a altor categorii de profesioniști media din România venite din partea unor politicieni, procurori, polițiști sau ofițeri din armată¹⁹³. Nu există garanții specifice sau mecanisme de cooperare între diferitele părți interesate pentru a proteja jurnaliștii de acest tip de atacuri. La 15 iunie 2021, Tribunalul

¹⁸⁵ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, Raport privind România, p.14.

¹⁸⁶ Informații primite de la Avocatul Poporului în contextul vizitei efectuate în România.

¹⁸⁷ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022, Raport privind România, p.14.

¹⁸⁸ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 19, a făcut referire la procese pentru defăimare împotriva jurnaliștilor de investigație, dar nu a raportat niciun atac fizic împotriva jurnaliștilor.

¹⁸⁹ Consiliul Europei, Platforma pentru promovarea protecției jurnalismului și a siguranței jurnaliștilor, România.

¹⁹⁰ Contribuție scrisă din partea Declic, 6 decembrie 2021.

¹⁹¹ Informații primite de la Active Watch în contextul vizitei în România. A se vedea, de asemenea, declarația comună din 28 septembrie 2021 a mai multor asociații, „Solicităm conducerii PNL să ia măsuri pentru protejarea integrității presei”.

¹⁹² Consiliul Europei, Platforma pentru protecția jurnalismului și a siguranței jurnaliștilor, România. La 13 ianuarie 2022, Direcția de Investigarea a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT) a percheziționat domiciliul lui Alin Cristea, redactor-șef al publicației de știri online debrăila.ro, și a confiscat echipamente jurnalistice sub pretextul unor acuzații de pornografie infantilă. Autoritățile române au reacționat la această alertă la 25 martie, informând că procurorii au acționat în interesul superior al copilului și că toate acțiunile și măsurile luate de sistemul judiciar au urmat o abordare proporțională având în vedere infracțiunea comisă și respectarea libertății mass-mediei și a drepturilor jurnaliștilor. A doua alertă se referă la jurnalista Emilia Șercan, care, la 4 aprilie 2022, a anunțat că timp de trei luni, începând cu 19 ianuarie 2022, a fost victima hărțuirii, intimidării și amenințărilor. După ce a publicat o anchetă în care a arătat că prim-ministrul de atunci al României și-a plagiat teza de doctorat, a primit mesaje amenințătoare și a fost ținta unei campanii de denigrare. Autoritățile române au reacționat la această alertă la 22 iunie, condamnămnd toate încercările de intimidare sau influențare a activității jurnaliștilor și a canalelor mass-media române și informând că dosarul este în curs de investigare. Într-un alt caz, la 13 decembrie 2021, o echipă de filmare a canalului public de radiodifuziune italian RAI a fost reținută într-o secție de poliție din București, după ce un senator român a sechestrat-o în biroul său în timpul unui interviu. Jurnaliștii au fost eliberați în urma intervenției Ambasadei Italiei. Guvernul României a emis mai multe declarații prin care a condamnat cu fermitate „orice acțiune de intimidare a jurnaliștilor sau de obstrucționare a dreptului la liberă informare a cetățenilor”, cerând investigarea corespunzătoare a acestui caz.

¹⁹³ Media Freedom Rapid Response (MFRR) (2022), Scrisoare deschisă prin care se solicită o anchetă promptă și independentă privind publicarea unor imagini furate ale Emiliei Șercan și scurgeri de informații din ancheta penală.

București a respins procesul strategic împotriva mobilizării publice menționat în ultimul raport¹⁹⁴.

IV. ALTE PROBLEME INSTITUȚIONALE LEGATE DE SISTEMUL DE CONTROL ȘI ECHILIBRU

România este o republică democratică reprezentativă semiprezidențială. Parlamentul României este bicameral, format din Senat (camera superioară) și Camera Deputaților (camera inferioară). Guvernul, deputații, senatorii sau un grup de cel puțin 100 000 de cetățeni au dreptul de a propune inițiative legislative¹⁹⁵. Curtea Constituțională este competentă să verifice constituționalitatea legilor și să soluționeze conflictele de natură constituțională dintre autoritățile publice¹⁹⁶.

Modificările frecvente ale legislației și utilizarea în mod curent a ordonanțelor de urgență continuă să ridice probleme în ceea ce privește stabilitatea și previzibilitatea legislației. Astfel cum se menționează în rapoartele din 2020 și 2021 privind statul de drept¹⁹⁷, procesul obișnuit de elaborare și de adoptare a legilor este bine reglementat, dar există preocupări cu privire la modificările frecvente ale legislației¹⁹⁸ și la utilizarea pe scară largă a procedurilor accelerate și a ordonanțelor de urgență ale guvernului (OUG). Datele arată că, în 2021, numărul de noi OUG a scăzut ca procent din totalul de acte legislative adoptate¹⁹⁹. Cu toate acestea, Consiliul Legislativ continuă să sublinieze că nu toate proiectele de ordonanțe de urgență au prezentat motive întemeiate pentru a justifica o situație extraordinară, a cărei reglementare să nu poată fi amânată²⁰⁰. În plus, nu există un termen strict pentru încheierea procedurii de adoptare a ordonanțelor de urgență de către Parlament²⁰¹. Totodată, această procedură nu prevede obligația de a prezenta proiectul Consiliului Legislativ în vederea obținerii unui aviz²⁰². În plus, astfel de ordonanțe nu pot fi supuse unui control preliminar de constituționalitate²⁰³ și nici nu pot fi contestate în fața Curții Constituționale decât de un număr limitat de actori instituționali²⁰⁴. Potrivit unui studiu

¹⁹⁴ Jurnaliști de investigație au fost dați în judecată în legătură cu un articol privind vânzarea de măști considerate neconforme, cerându-li-se despăgubiri de peste 488 000 EUR.

¹⁹⁵ Constituția României, articolul 74. Cetățenii care își exercită dreptul de a propune o inițiativă legislativă trebuie să aparțină cel puțin unui sfert din județele țării, iar numărul semnăturilor în sprijinul unei astfel de inițiative trebuie să fie, în fiecare dintre aceste județe sau în municipiul București, de cel puțin 5 000 de semnături.

¹⁹⁶ Constituția României, articolul 146. Anul acesta va avea loc o schimbare parțială a membrilor CCR, doi judecători fiind deja propuși de partidele politice și aprobați de Parlament. Procedura de selecție a fost contestată la Curtea Constituțională.

¹⁹⁷ Raportul din 2020 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 15; Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 20.

¹⁹⁸ Calitatea legiferării este un factor important pentru încrederea investitorilor și un motiv de îngrijorare cu privire la eficacitatea protecției investițiilor pentru 32,1 % dintre întreprinderile din România, astfel cum se arată în figura 55 din Ediția din 2022 a tabloului de bord al UE privind justiția.

¹⁹⁹ În 2021, OUG au reprezentat 8,6 % din totalul actelor legislative adoptate, iar în 2020, 13,77 %. În 2021, dintr-un total de 1 685 de proiecte de acte normative adoptate de Guvern, 145 au fost OUG (contribuția României la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 34).

²⁰⁰ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 34.

²⁰¹ Din cele 145 de ordonanțe de urgență adoptate în 2021, doar 40 au fost adoptate de Parlament până în prezent, iar 104 nu au fost încă dezbătute în Parlament. Informații primite de la Consiliul Legislativ în contextul vizitei în România.

²⁰² Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 34.

²⁰³ Absența unui control *ex ante* al constituționalității ordonanțelor de urgență este cu atât mai problematică cu cât ordonanțele de urgență intră în vigoare imediat și, astfel, pot crea drepturi și obligații, impune sancțiuni sau acorda exonerări de răspundere [Comisia de la Veneția, (CDL-AD (2019) 014), punctul 17].

²⁰⁴ Articolul 146 litera a) din Constituția României.

independent, din 474 de inițiative legislative analizate, 140 (30 %) vizau aprobarea unor astfel de ordonanțe²⁰⁵, iar 174 dintre cele 474 de acte legislative (37 %) au făcut obiectul unei proceduri accelerate²⁰⁶. De asemenea, continuă să apară situații de modificări succesive frecvente ale actelor normative²⁰⁷. Aceste aspecte sunt abordate în planul de redresare și reziliență al României, care prevede instituirea unei structuri specializate cu rolul de supraveghere a calității legislației și de republicare obligatorie a versiunilor consolidate ale legilor ori de câte ori acestea sunt modificate²⁰⁸. În plus, planul de redresare și reziliență prevede adoptarea unei metodologii pentru utilizarea OUG-urilor²⁰⁹.

Se depun eforturi pentru a îmbunătăți utilizarea evaluărilor impactului, dar există în continuare preocupări cu privire la eficacitatea consultărilor publice. Secretariatul General al Guvernului a efectuat o analiză a calității expunerii de motive a legislației adoptate de guvern în 2020, care indică o creștere cu 14 puncte procentuale a evaluărilor satisfăcătoare ale impactului și o scădere cu 21 de puncte procentuale a evaluărilor nesatisfăcătoare ale impactului comparativ cu 2019²¹⁰. Pe agenda Senatului se află o nouă propunere legislativă care vizează să asigure că expunerea de motive a actelor normative se bazează pe o evaluare a impactului asupra sănătății publice²¹¹. Planul de redresare și reziliență al României include măsuri menite să consolideze capacitatea ministerelor de a realiza evaluări ale impactului²¹². În acest scop, la 30 martie 2022, guvernul a adoptat o hotărâre de definire a metodologiei pentru evaluarea *ex ante* și *ex post* a impactului proiectelor de acte normative și de înființare a Consiliului consultativ pentru evaluarea impactului actelor normative²¹³. În ceea ce privește consultările publice, se raportează că, în pofida obligației legale²¹⁴ în acest sens, autoritățile publice nu justifică în scris nepreluarea propunerilor formulate de societatea civilă în cursul procedurii legislative²¹⁵. În plus, în martie 2022²¹⁶ a intrat în vigoare o nouă OUG, care permite, în caz de urgență, să se poată deroga de la perioada minimă de consultare publică de 30 de zile pentru actele normative. Avocatul Poporului a contestat această OUG în fața Curții

²⁰⁵ În special, în ceea ce privește proiectele legislative în domeniul finanțelor, din 51 de proiecte legislative, 25 vizau aprobarea unei OUG (contribuția Funky Citizens la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 24).

²⁰⁶ Contribuția Funky Citizens la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 24.

²⁰⁷ De exemplu, în 2021, Legea educației naționale (Legea nr. 1/2011) a făcut obiectul a 14 intervenții legislative, dintre care șapte prin OUG; Codul fiscal (Legea nr. 227/2015) a fost modificat de 11 ori, dintre care patru prin ordonanță de urgență (contribuția României la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 33).

²⁰⁸ În cadrul jalonului 404, România s-a angajat în sensul instituirii și operaționalizării „unei structuri care să asigure implementarea unui mecanism eficace de control al calității în materie de reglementare” până la 31 martie 2022. În cadrul jalonului 412, România s-a angajat să modifice Legea nr. 24/2000 până la 30 septembrie 2022 pentru a impune republicarea versiunii consolidate a legilor ori de câte ori acestea sunt modificate.

²⁰⁹ Jalonul 411, care trebuie atins până la 30 septembrie 2022.

²¹⁰ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 33.

²¹¹ Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunități și validări. Propunerea legislativă vizează completarea Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

²¹² Jalonul 401, „Intrarea în vigoare a metodologiilor și a procedurilor de îmbunătățire a raționamentului în materie de politici publice și a planificării și simplificării administrative”.

²¹³ Hotărârea nr. 443 din 30 martie 2022 pentru aprobarea conținutului instrumentului de prezentare și motivare, a structurii raportului privind implementarea actelor normative, a instrucțiunilor metodologice pentru realizarea evaluării impactului, precum și pentru înființarea Consiliului consultativ pentru evaluarea impactului actelor normative.

²¹⁴ Articolul 12 alineatul (3) din Legea nr. 52/2003.

²¹⁵ Contribuția Uniunii Libertăților Civile pentru Europa – România la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 13.

²¹⁶ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2022 din 2 martie.

Constituționale²¹⁷ motivând că situațiile de urgență care permit derogarea de la termenul de 30 de zile ar trebui să fie definite mai precis.

Guvernul României și-a asumat un angajament clar față de principiul supremației dreptului UE, dar persistă preocupări cu privire la contestarea acestui principiu de către Curtea Constituțională. Astfel cum se menționează în Raportul din 2021 privind statul de drept²¹⁸, într-o decizie din 8 iunie 2021²¹⁹, Curtea Constituțională a respins constatările Curții de Justiție a Uniunii Europene din hotărârea sa preliminară din 18 mai 2021²²⁰ și a pus sub semnul întrebării principiul supremației dreptului UE. Comisia și-a exprimat profunda îngrijorare cu privire la faptul că această decizie a Curții Constituționale contravine principiului supremației dreptului UE²²¹. Guvernul român și-a subliniat angajamentul de a asigura, în conformitate cu competențele sale constituționale, respectarea supremației dreptului UE²²². Ca urmare a acestei hotărâri, în contextul unor noi cereri de decizii preliminare formulate de instanțele române, Curtea de Justiție a declarat că supremația dreptului Uniunii impune ca judecătorii naționali să aibă puterea să lase neaplicată o decizie a unei curți constituționale care este contrară acestui drept, în special fără a fi expuși riscului de a le fi angajată răspunderea disciplinară²²³. Ulterior, la 23 decembrie 2021, Curtea Constituțională a emis o declarație publică reamintind caracterul obligatoriu al deciziilor sale și a declarat că hotărârea Curții de Justiție nu poate fi pusă în aplicare fără modificarea Constituției României²²⁴. Având în vedere jurisprudența Curții Constituționale și, în special, faptul că nerespectarea deciziilor Curții Constituționale constituie o abatere disciplinară în temeiul dreptului național²²⁵, o instanță română a sesizat CJUE cu o cerere de decizie preliminară, context în care Curtea de Justiție a statuat că instanțele naționale trebuie să poată examina compatibilitatea dispozițiilor naționale cu dreptul Uniunii, indiferent dacă acestea au

²¹⁷ Excepție de neconstituționalitate depusă la data de 24 martie 2022 și înregistrată cu nr. 2688.

²¹⁸ Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 22 și 23.

²¹⁹ Decizia nr. 390 din 8 iunie 2021 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor articolelor 881-889 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, precum și a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție.

²²⁰ Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, în cauzele conexate C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, punctul 219.

²²¹ Scrisoarea din 18 octombrie 2021 adresată autorităților române.

²²² Scrisorile din 12 noiembrie 2021 și 15 ianuarie 2022 adresate Comisiei.

²²³ Hotărârea Curții de Justiție din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion e.a, în cauzele conexate C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19.

²²⁴ Curtea Constituțională, Comunicat de presă din 23 decembrie 2021. Astfel cum a reamintit Curtea de Justiție, în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii, invocarea de către un stat membru a unor norme de drept național, chiar și a ordinii constituționale, nu poate aduce atingere unității și eficacității dreptului Uniunii. Efectele principiului supremației dreptului Uniunii sunt obligatorii pentru toate organismele unui stat membru, fără ca dispozițiile de drept intern referitoare la atribuirea competenței, nici chiar dispozițiile constituționale, să poată împiedica acest lucru. (Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, în cauzele conexate C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, punctul 245 și jurisprudența citată). Din aceeași perspectivă a principiului supremației, în cazul în care nu poate să procedeze la o interpretare a reglementării naționale care să fie conformă cu cerințele dreptului Uniunii, instanța națională însărcinată cu aplicarea, în cadrul competenței proprii, a dispozițiilor dreptului Uniunii are obligația de a asigura efectul deplin al acestora, lăsând neaplicată, dacă este necesar, din oficiu, orice dispoziție contrară a legislației naționale, chiar și ulterioară, fără să solicite și fără să aștepte eliminarea prealabilă a acesteia pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional (Hotărârea Ibid., citată anterior, punctul 247 și jurisprudența citată).

²²⁵ Articolul 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004.

fost sau nu declarate constituționale printr-o decizie a Curții Constituționale naționale²²⁶. Curtea a precizat totodată că dreptul Uniunii se opune oricărei reglementări sau practici naționale care ar angaja răspunderea disciplinară a unui judecător național pentru nerespectarea deciziilor Curții Constituționale contrare dreptului Uniunii²²⁷. Pentru a răspunde acestor preocupări, în contextul procedurii legislative de elaborare a noilor legi în domeniul justiției, s-a propus abrogarea prevederii privind abaterea disciplinară de a nu lua în considerare o decizie a Curții Constituționale²²⁸. În plus, ICCJ a pronunțat mai multe hotărâri²²⁹ prin care a anulat jurisprudența Curții Constituționale privind compunerea completurilor de judecată pentru a pune în aplicare hotărârea CJUE din 21 decembrie 2021²³⁰, acordând astfel prioritate principiului supremației dreptului Uniunii.

Starea de alertă declarată în contextul pandemiei de COVID-19 a fost ridicată, iar măsurile de urgență adoptate au făcut obiectul unui control. Starea de alertă²³¹ a fost prelungită, de fiecare dată cu o perioadă de 30 de zile, prin hotărâri succesive ale guvernului, fiind ridicată la 9 martie 2022²³². Unele dintre măsurile de urgență adoptate în acest context au făcut obiectul unui control judiciar. În special, în conformitate cu dispozițiile legale privind controlul judiciar al actelor administrative emise în temeiul legii de stabilire a măsurilor de sănătate publică în situații de risc epidemiologic și biologic²³³, Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție a soluționat, în ultimă instanță, 21 de cazuri referitoare la astfel de acte administrative²³⁴. Prin decizia din 20 octombrie 2021, Curtea Constituțională a admis sesizarea de neconstituționalitate formulată de un număr de 50 de parlamentari și a constatat neconstituționalitatea hotărârii Parlamentului pentru încuviințarea stării de alertă²³⁵ și a măsurilor conexe introduse de guvern²³⁶ pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19²³⁷. În plus, Curtea Constituțională a constatat că starea de alertă poate fi declarată pentru o perioadă limitată de timp, care nu poate depăși 30 de zile, și poate fi prelungită cu maximum 30 de zile, pe baza unei analize a factorilor de risc²³⁸.

²²⁶ Hotărârea Curții de Justiție din 22 februarie 2022, RS, cauza C-430/21, punctul 78.

²²⁷ Hotărârea Curții de Justiție din 22 februarie 2022, RS, cauza C-430/21, punctul 87 și jurisprudența citată.

²²⁸ La 8 martie 2022 a fost depusă în Parlament o propunere legislativă (PI-x nr. 89/2022) pentru abrogarea articolului 99 litera ș) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor. Cu toate acestea, la 25 mai 2022, Camera Deputaților a respins propunerea legislativă după ce a primit un aviz negativ din partea Comisiei pentru afaceri juridice, disciplină și imunități. La 2 iunie 2022, plenul CSM a emis, de asemenea, un aviz negativ cu privire la același proiect de lege.

²²⁹ În hotărârea din 7 aprilie 2022 în cauza 3089/1/2018 și în hotărârea din 10 mai 2022 în cauza 105/1/2019, ICCJ a considerat că redeschiderea proceselor în conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale privind legalitatea componenței completurilor de judecată ar crea un risc sistemic de impunitate pentru infracțiuni grave de fraudă care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii sau pentru corupție în general.

²³⁰ Hotărârea Curții de Justiție din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion e.a, în cauzele conexe C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19.

²³¹ După starea de urgență, care a fost ridicată în mai 2020, s-a instituit starea de alertă. A se vedea Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România, p. 21 și 22.

²³² Starea de alertă a fost prelungită cu 30 de zile, începând cu 9 decembrie, prin Hotărârea Guvernului nr. 1242 din 8 decembrie 2021, apoi începând cu 8 ianuarie prin Hotărârea Guvernului nr. 34 din 6 ianuarie 2022 și, în cele din urmă, începând cu 7 februarie 2022 prin Hotărârea Guvernului nr. 171 din 3 februarie 2022.

²³³ Articolul 15 din Legea nr. 136/2020.

²³⁴ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 35.

²³⁵ Hotărârea nr. 5/2020.

²³⁶ Hotărârea nr. 394/2020 privind declararea stării de alertă.

²³⁷ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 36.

²³⁸ Decizia nr. 416 din 10 iunie 2021, publicată în Monitorul Oficial nr. 814 din 25 august 2021.

La 1 ianuarie 2022, România era vizată de 106 hotărâri pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauze principale, pe care nu le-a pus încă în executare²³⁹. La acea dată, rata hotărârilor judecătorești pronunțate în cauze principale în ultimii zece ani și neexecutate încă de România era de 57 %, iar termenul mediu de executare a hotărârilor era de peste patru ani și două luni²⁴⁰. Cea mai veche hotărâre de acest tip, pronunțată acum 17 ani și încă neexecutată, se referă la dreptul la protecția dreptului de proprietate în contextul exproprierilor și naționalizărilor²⁴¹. La 1 iulie 2022, numărul hotărârilor pronunțate în cauze principale și nepuse în executare a crescut la 109²⁴².

Institutul Român pentru Drepturile Omului depune eforturi pentru a fi acreditat ca instituție națională pentru drepturile omului. Deși atât Institutul pentru Drepturile Omului (IRDO), cât și Avocatul Poporului au solicitat acreditarea în fața Subcomitetului pentru acreditare al Alianței mondiale a instituțiilor naționale din domeniul drepturilor omului (GANHRI) în 2020²⁴³, România nu are în prezent nicio instituție acreditată ca instituție națională pentru drepturile omului²⁴⁴. În 2021, Senatul a respins o propunere legislativă privind fuziunea IRDO cu Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării²⁴⁵. În urma acestei respingeri, s-a reluat procedura de numire a membrilor Consiliului general al IRDO²⁴⁶. De asemenea, IRDO a purtat discuții cu reprezentanții comisiilor din Senat cu privire la modificarea cadrului său legislativ și la necesitatea de a-și consolida corpul de experți și de a asigura resursele necesare pentru îndeplinirea sarcinilor sale. IRDO a primit sprijinul Comisiei pentru drepturile omului din cadrul Senatului pentru elaborarea unei noi propuneri legislative de reformare a institutului, pentru consolidarea capacității sale instituționale în conformitate cu recomandările formulate de Subcomitetul pentru acreditare (GANHRI) în vederea respectării principiilor de la Paris²⁴⁷.

²³⁹ Adoptarea măsurilor necesare pentru executarea unei hotărâri a Curții Europene a Drepturilor Omului este supravegheată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei. Practica Comitetului este de a grupa cazurile împotriva unui stat care necesită măsuri similare de executare, în special măsuri generale, și de a le examina împreună. Primul caz din grup este desemnat ca fiind cazul principal din perspectiva supravegherii măsurilor generale, iar cazurile repetitive din cadrul grupului pot fi închise atunci când se evaluează că au fost luate toate măsurile individuale posibile necesare pentru a oferi despăgubiri solicitantului.

²⁴⁰ Toate cifrele sunt calculate de Rețeaua europeană pentru executarea hotărârilor judecătorești și se bazează pe numărul de cazuri care sunt considerate pendinte la data-limită anuală de 1 ianuarie 2022. Contribuția Rețelei europene pentru executarea hotărârilor judecătorești la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 66.

²⁴¹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 21 iulie 2005, Strain și alții/România, 57001/00, pronunțată în 2005 și încă neexecutată.

²⁴² Date în conformitate cu baza de date online a Consiliului Europei (HUDOC).

²⁴³ Raportul din 2020 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 17.

²⁴⁴ Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO) este membru asociat neacreditat al Rețelei europene a instituțiilor naționale pentru drepturile omului [contribuție din partea Rețelei europene a instituțiilor naționale pentru drepturile omului (ENNHRI) la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 438].

²⁴⁵ Contribuția Rețelei europene a instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 438. A se vedea, de asemenea, Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 23.

²⁴⁶ Consiliul general este format din reprezentanți ai partidelor parlamentare, ai societății civile și ai mediului academic.

²⁴⁷ Contribuția Rețelei europene a instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 437. Principiile de la Paris impun ca instituțiile naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului să fie independente din punctul de vedere al legii, al membrilor, al operațiunilor, al politicilor și al controlului resurselor; să aibă un mandat larg; să respecte pluralismul membrilor; să aibă funcții generale; să dețină competențe adecvate; să se bazeze pe resurse adecvate; să folosească metode de cooperare și să colaboreze cu organisme internaționale.

Societatea civilă se confruntă cu provocări juridice și practice. Spațiul în care se poate desfășura societatea civilă este considerat, în continuare, restrâns²⁴⁸. Deși, în urma unei campanii conduse de un grup de organizații pentru drepturile omului și ale societății civile, s-au luat măsuri pentru modernizarea și îmbunătățirea cadrului legislativ care reglementează dreptul la libertatea de întrunire pașnică, Parlamentul nu a finalizat procedurile de adoptare a noii legislații²⁴⁹. Proiectul de lege este în continuare pe agenda Parlamentului²⁵⁰. Există preocupări în ceea ce privește impactul pe care măsurile adoptate în contextul pandemiei de COVID-19 l-au avut asupra libertății de întrunire²⁵¹. În special, în cursul anului 2021, marșurile, protestele și adunările politice au fost limitate la 50 de persoane în interior și la 100 de persoane în aer liber, cu condiția ca toți participanții să poarte măști și să respecte măsurile de distanțare socială²⁵², în timp ce restricțiile pentru alte tipuri de adunări publice au fost relaxate treptat²⁵³. Organizațiile societății civile au criticat aceste măsuri, considerându-le disproportionale²⁵⁴. S-au semnalat, de asemenea, cazuri de atacuri prin denigrare împotriva societății civile²⁵⁵. Organizațiile societății civile s-au confruntat, de asemenea, cu dificultăți în ceea ce privește participarea la procesul de consultare în cursul procedurii legislative²⁵⁶. În plus, acestea și-au exprimat îngrijorarea cu privire la dificultățile în ceea ce privește accesul la finanțare, fapt ce le limitează activitatea²⁵⁷. Nu s-a acordat niciun sprijin suplimentar organizațiilor societății civile în contextul pandemiei de COVID-19²⁵⁸.

Există planuri de simplificare a procedurilor de înregistrare a organizațiilor neguvernamentale. S-au înregistrat îmbunătățiri în ceea ce privește cerințele procedurale stricte impuse organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri)²⁵⁹. Secretariatul General al Guvernului publică și actualizează permanent registrul asociațiilor și fundațiilor și gestionează catalogul ONG-urilor²⁶⁰. Guvernul a inițiat, de asemenea, o reformă a cadrului juridic pentru ONG-uri, cu scopul de a simplifica procedurile de înregistrare. Cu toate acestea, s-au exprimat preocupări cu privire la faptul că, deși transferul preconizat al

²⁴⁸ Calificativ acordat de CIVICUS; calificativele sunt acordate conform unei scale care cuprinde cinci niveluri, definite după cum urmează: deschis, restrâns, obstrucționat, reprimat și închis.

²⁴⁹ Propunere legislativă pentru modificarea și completarea Legii privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice.

²⁵⁰ FRANET (2022), *Country Research – Legal environment and space of civil society organisations in support fundamental rights* (Cercetare națională – Mediul juridic și spațiul organizațiilor societății civile în sprijinirea drepturilor fundamentale) – România, p. 3.

²⁵¹ Contribuția Rețelei europene a instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 440; contribuția Civil Society Europe la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 11.

²⁵² Hotărârea Guvernului privind prelungirea stării de alertă începând cu 15 august 2020 precum și stabilirea măsurilor care se aplică pe durata acesteia pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19, 14 septembrie 2020.

²⁵³ Cum ar fi evenimentele culturale, sportive și religioase. FRANET (2022), *Country Research – Legal environment and space of civil society organisations in support fundamental rights* (Cercetare națională – Mediul juridic și spațiul organizațiilor societății civile în sprijinirea drepturilor fundamentale) – România, p. 4.

²⁵⁴ Coaliția ONG pentru cetățeni (2021), „Măsurile de relaxare ignoră în continuare condițiile de organizare și desfășurare a adunărilor publice”.

²⁵⁵ Contribuția Civil Society Europe la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 6.

²⁵⁶ Consiliul de experți privind dreptul în materie de ONG-uri, *The legal space for non-governmental organisations in Europe* (Spațiul juridic pentru organizațiile neguvernamentale din Europa), p. 32.

²⁵⁷ Contribuția Funky Citizens la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 9.

²⁵⁸ Consiliul de experți privind dreptul în materie de ONG-uri, *The legal space for non-governmental organisations in Europe* (Spațiul juridic pentru organizațiile neguvernamentale din Europa), p. 38.

²⁵⁹ Contribuția Civil Society Europe la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 8.

²⁶⁰ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 44.

registrului ONG-urilor de la instanțe la Registrul Comerțului ar simplifica procedurile de înregistrare și de modificare, acesta ar putea reduce garanțiile de independență care sunt asigurate de instanțe²⁶¹.

²⁶¹ Contribuția Expert Forum la Raportul privind statul de drept din 2022, p. 20.

Anexa I: Lista surselor în ordine alfabetică*

* *Lista contribuțiilor primite în contextul consultării premergătoare elaborării Raportului din 2022 privind statul de drept este disponibilă pe https://ec.europa.eu/info/publications/2022-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_en.*

ActiveWatch, Centrul pentru Inovare Publică, CeRe: Centrul de Resurse pentru participare publică, Átlátszó Erdély/Transilvania Transparentă, Miliția Spirituală și PATRIR – Peace Action, Training and Research Institute of Romania (2021), Declarație comună – „Solicităm conducerii PNL să ia măsuri pentru protejarea integrității presei” <https://www.stareademocratiei.ro/2021/09/28/solicitam-conducerii-pnl-sa-ia-masuri-pentru-protejarea-integritatii-presei/>.

Active Watch (2022), *Contribuția Active Watch la Raportul din 2022 privind statul de drept.*

Adevărul (2021), „Procurorii sar în apărarea judecătorilor sancționați de CSM: de numele celor menționați se leagă condamnarea definitivă a unor infractori notorii” https://adevarul.ro/locale/constanta/procurorii-sar-apararea-judecatorilor-sanctionati-csm-de-numele-celor-mentionati-leaga-condamnarea-definitiva-infractori-notorii-1_61b85ae85163ec42719149a9/index.html

Centrul pentru pluralism și libertate în mass-media (2022), *Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei din 2022 – Raport privind România.*

Civicus (2022), Monitor tracking civic space – România <https://monitor.civicus.org/country/romania/>.

Civil Liberties Union for Europe – România (2022), *Contribuția Uniunii Libertăților Civile pentru Europa – România la Raportul din 2022 privind statul de drept.*

Civil Society Europe (2022), *Contribuția Civil Society Europe la Raportul din 2022 privind statul de drept.*

Camera Deputaților (2022), Proiectul de lege nr. 219/2022 privind protecția avertizorilor în interes public http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?nr=219&an=2022

Coaliția ONG pentru cetățeni (2021) „Măsurile de relaxare ignoră în continuare condițiile de organizare și desfășurare a adunărilor publice” <https://www.stareademocratiei.ro/2021/06/22/masurile-de-relaxare-ignora-in-continuare-conditiile-de-organizare-si-desfasurare-a-adunarilor-publice/>.

Curtea Constituțională, *Decizia nr. 26/2019 din 16 ianuarie 2019.*

Curtea Constituțională, *Decizia nr. 390/2021 din 8 iunie 2021.*

Curtea Constituțională, *Decizia nr. 133/2022 din 15 februarie 2022, dosar nr. 180/2022.*

Consiliul Barourilor Europene (2022), *Contribuția Consiliului Barourilor Europene (CCBE) la Raportul din 2022 privind statul de drept.*

Consiliul Europei: Comitetul de Miniștri (2010), *Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind judecătoria: independență, eficiență și responsabilități.*

Consiliul Europei: Comitetul de Miniștri (2017), *Recomandarea CM/Rec(2017)2 și expunerea de motive a Comitetului de Miniștri privind cadrul juridic aplicabil activităților de lobby în contextul procesului decizional public.*

Consiliul Europei: Expert Council privind Dreptul ONG-urilor (2021), *The legal space for non-governmental organisations in Europe – Civil society’s perception of the implementation of Council of Europe CM Recommendation (2007)14 to Member States on the Legal Status of Non-Governmental Organisations in Europe* (Spațiul juridic pentru organizațiile neguvernamentale din Europa –

percepția societății civile asupra punerii în aplicare a Recomandării CM (2007)14 a Consiliului Europei către statele membre privind statutul juridic al organizațiilor neguvernamentale din Europa).

Consiliul Europei, Platforma pentru promovarea protecției jurnalismului și a siguranței jurnaliștilor – România <https://fom.coe.int/en/alerte?years=2022&typeData=1&time=1653914309287>.

Consiliul Europei: Comisia de la Veneția (2018), *România – Avizul Comisiei de la Veneția privind modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală* [CDL-AD(2018)021].

Consiliul Europei: Comisia de la Veneția (2019), *Principiile privind protecția și promovarea instituției Ombudsmanului (principiile de la Veneția)* (CDL-AD(2019)005).

Consiliul Europei: Comisia de la Veneția (2019), *România – Avizul Comisiei de la Veneția privind ordonanțele de urgență nr. 7 și 12 de modificare a legilor justiției* [CDL-AD(2019)014].

Consiliul Europei: Comisia de la Veneția (2021), *România – Aviz privind proiectul de lege pentru desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție* [CDL-AD(2021)019-e].

Consiliul Europei: Comisia de la Veneția (2022), *România – Aviz privind proiectul de lege de desființare a Secției de investigare a infracțiunilor comise în cadrul sistemului judiciar* [CDL-AD(2022)003-e].

Comitetul de Miniștri, *Rezoluția nr. 143/2021*.

Consiliul Uniunii Europene, *Anexă la Propunerea de decizie de punere în aplicare a Consiliului din 27 septembrie 2021 de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României* [SWD(2021) 276 final].

Consiliul Uniunii Europene, *Decizia de punere în aplicare a Consiliului din 27 septembrie 2021 de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României* [SWD(2021) 276 final].

Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, ECLI:EU:C:2022:44.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion e.a., în cauzele conexe C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C0840/19, ECLI:EU:C:2021:1034.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Hotărârea din 22 februarie 2022, RS, C-430/21, ECLI:EU:C:2022:99.

Declic (2022), *Contribuția Declic la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Departamentul de control al finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale (2022), *Raport anual pe Raport 2021* https://finantarepartide.ro/wp-content/uploads/2022/04/Raport_DCFPPCE_2021.pdf

Directiva (UE) 2018/1808 de modificare a Directivei 2010/13/UE privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva privind serviciile mass-media audiovizuale) având în vedere evoluția realităților pieței.

Directiva (UE) 2019/1937 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii.

Direcția Generală Comunicare (2019), *Eurobarometru Flash 482: Atitudinea întreprinderilor față de corupție în UE*.

Direcția Generală Comunicare (2020), *Eurobarometru special 502: Corupția*.

Direcția Generală Comunicare (2022), *Eurobarometru Flash 507: Atitudinea întreprinderilor față de corupție în UE*.

Direcția Generală Comunicare (2022), *Eurobarometru special 523: Corupția*.

Asociația Europeană a Judecătorilor (2022), *Contribuția Asociației Europene a Judecătorilor la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Comisia Europeană (2020), *Raportul din 2020 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România*.

Comisia Europeană (2021), *Raportul din 2021 privind statul de drept, capitol consacrat situației statului de drept din România*.

Comisia Europeană (2021), *Raport către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare*, [COM(2021) 370 final].

Comisia Europeană (2021), *Tabloul de bord privind justiția în UE*.

Comisia Europeană (2022), *Tabloul de bord privind justiția în UE*.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Hotărârea din 21 iulie 2005, Strain și alții împotriva României*, cererea nr. 57001/00.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Hotărârea din 28 octombrie 2020, Camelia Bogdan împotriva României*, cererea nr. 36889/18.

Rețeaua europeană pentru executarea hotărârilor judecătorești (2022), *Contribuția Rețelei europene pentru executarea hotărârilor judecătorești la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Rețeaua Europeană a Consiliilor Judiciare (2022), *Contribuția Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare (RECJ) la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Rețeaua europeană a instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului (ENNHRI) (2022), *Contribuția Rețelei europene a instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Parchetul European (2022), *Declarație a procurorului-șef european Laura Kövesi privind protecția avertizorilor de integritate în România*, publicată la 30 iunie 2022, <https://www.eppo.europa.eu/en/news/statement-european-chief-prosecutor-laura-kovesi-regarding-protection-whistleblowers-romania>.

FRANET, Human European Consultancy (2022), *Country research - Legal environment and space of civil society organisations in supporting fundamental rights* (Cercetare națională – Mediul juridic și spațiul organizațiilor societății civile în sprijinirea drepturilor fundamentale) – România, Viena, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/civic-space-2022-update#country-related>.

Funky Citizens (2022), *Contribuția Funky Citizens la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Expert Forum (2021), *Raport de monitorizare - Finanțarea partidelor politice în 2020: transparență și nereguli* <https://expertforum.ro/en/political-financing-in-2020-transparency-and-irregularities/>.

Expert Forum (2022), *Contribuția Expert Forum la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

GRECO (2016), *Runda a patra de evaluare - Raport de evaluare privind România referitor la prevenirea corupției cu privire la membrii Parlamentului, judecători și procurori*.

GRECO (2018), *Runda a patra de evaluare - Raport de evaluare privind România referitor la prevenirea corupției cu privire la membrii Parlamentului, judecători și procurori*.

GRECO (2019), *Runda a patra de evaluare – Raport intermediar de conformitate privind România referitor la prevenirea corupției în rândul parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor*.

GRECO (2021), *Runda a patra de evaluare – Al doilea raport de conformitate intermediar privind România referitor la prevenirea corupției în rândul parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor*.

Consiliul Legislativ (2022), *Contribuția Consiliului Legislativ la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Media Freedom Rapid Response (MFRR) (2022), *Scrisoare deschisă prin care se solicită o anchetă promptă și independentă privind publicarea unor imagini furate ale Emiliei Șercan și scurgeri de informații din ancheta penală* <https://www.mfrr.eu/romania-open-letter-calling-for-swift-and-independent-investigation-concerning-publication-of-stolen-pictures-of-emilia-sercan-and-leak-from-criminal-investigation/>.

Ministerul de Interne, Direcția Anticorupție (2022), *Raportul anual pe 2021*.

Ministerul Justiției (2022), *Contribuția Ministerului Justiției la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (2022), 2021.

Avocatul Poporului, *Excepție de neconstituționalitate cu privire la prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2022, depusă la 24 martie 2022 și înregistrată cu numărul 2688* <https://avp.ro/wp-content/uploads/2022/03/Ex-OU-16-2022.pdf>

Autoritatea Electorală Permanentă (2020), *Comunicat de presă privind dezvoltarea și implementarea, de către Autoritatea Electorală Permanentă, a aplicației informatice pentru gestionarea Registrului fiscal al partidelor politice* <https://www.roaep.ro/prezentare/comunicat-de-presa/comunicat-de-presa-privind-dezvoltarea-si-implementarea-de-catre-autoritatea-electorala-permanenta-a-aplicatiei-informatic-pentru-gestionarea-registrului-fiscal-al-partidelor-politice/>.

Procurorul General (2022), *Contribuția procurorului general la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

OCDE (2022), *Evaluarea Strategiei naționale anticorupție a României 2016-2020* <https://search.oecd.org/gov/ethics/evaluation-romanian-national-anti-corruption-strategy-2016-2020.pdf>.

OSCE (2019), *Raportul final al misiunii ODIHR de evaluare a alegerilor din România – alegerile prezidențiale din 10 și 24 noiembrie 2019*.

Reporteri fără Frontiere – România <https://rsf.org/en/country/romania>.

Guvernul României (2021), *Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2022-2025 și planul de acțiune aferent* <https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2022/03/ANEXA-50.pdf>.

Guvernul României (2021), *Planul național de redresare și reziliență*.

Guvernul României (2022), *Contribuția României la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Asociația Forumul Judecătorilor din România (2022), *Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor și Asociația „Inițiativa pentru justiție” – Declarație comună* <http://www.forumuljudecatorilor.ro/index.php/archives/6499>.

Asociația Forumul Judecătorilor din România (2022), *Comunicat de presă din 4 mai 2022, Asociațiile de magistrați și societatea civilă: „Solicităm Ministrului Justiției să publice urgent proiectele legilor justiției și ale codurilor penale și să le înainteze Comisiei de la Veneția”* <http://www.forumuljudecatorilor.ro/index.php/archives/6554>.

stiripesurse.ro (2021), *„DNA și DIICOT fac un front comun și trimit un memoriu către CCR: susțin reducerea vechimii pentru procurori”* https://www.stiripesurse.ro/dna-si-diicot-fac-front-comun-si-trimit-un-memoriu-la-ccr-sustin-reducerea-vechimii-pentru-procurori_1887124.html

Consiliul Superior al Magistraturii, *Secția pentru procurori, Hotărârea nr. 230 din 23 martie 2021*, http://old.csm1909.ro/csm/linkuri/20_05_2021_101956_ro.pdf.

Consiliul Superior al Magistraturii, *Hotărârea nr. 148/2021 din 21 octombrie 2021*.

Consiliul Superior al Magistraturii (2022), *Contribuția Consiliului Superior al Magistraturii la Raportul din 2022 privind statul de drept*.

Transparency International (2022), *Indicele de percepție a corupției 2021*.

Anexa II: Vizita în România

În aprilie 2022, serviciile Comisiei au organizat reuniuni virtuale cu:

- Active Watch
- Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate
- Agenția Națională de Integritate
- Asociația „Inițiativa pentru justiție”
- Asociația Judecătorilor din România
- Asociația media - Cluj
- Asocieria „Mișcarea pentru apărarea statutului procurorilor”
- Avocatul Poporului
- Centrul pentru Jurnalism Independent
- Comisia Juridică a Camerei Deputaților
- Consiliul Legislativ
- Consiliul Național al Audiovizualului
- Consiliul Național de Integritate
- Consiliul Superior al Magistraturii
- Curtea Constituțională
- Direcția Națională Anticorupție
- Expert Forum
- Forumul Național al Judecătorilor din România
- Freedom House
- Funky Citizens
- Înalta Curte de Casație și Justiție
- Ministerul Culturii
- Ministerul Justiției
- Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
- Radio România
- Secretariatul General al Guvernului
- Societatea Română de Televiziune
- Strategia națională anticorupție
- Uniunea Barourilor
- Uniunea Națională a Judecătorilor din România

* Comisia s-a întâlnit, de asemenea, cu următoarele organizații în cadrul mai multor reuniuni orizontale:

- Amnesty International
- Articolul 19
- Centrul european pentru libertatea presei și a mijloacelor de informare în masă
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe
- Federația Europeană a Jurnaliștilor
- Forumul Civic European
- Forumul European al Tineretului
- Free Press Unlimited
- Human Rights Watch
- ILGA Europa
- Parteneriatul European pentru Democrație

- Federația Internațională pentru Drepturile Omului
- Institutul Internațional de Presă
- Institutul de Politici Europene pentru o Societate Deschisă
- Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa
- Philea
- Reporteri fără Frontiere
- Transparency International Europa